

Handlingsprogram og Økonomiplan 2019-2022 med Årsbudsjett 2019

HOL
KOMMUNE

Vedtatt i Kommunestyret sak 90/18 den 12.12.18.

INNHold

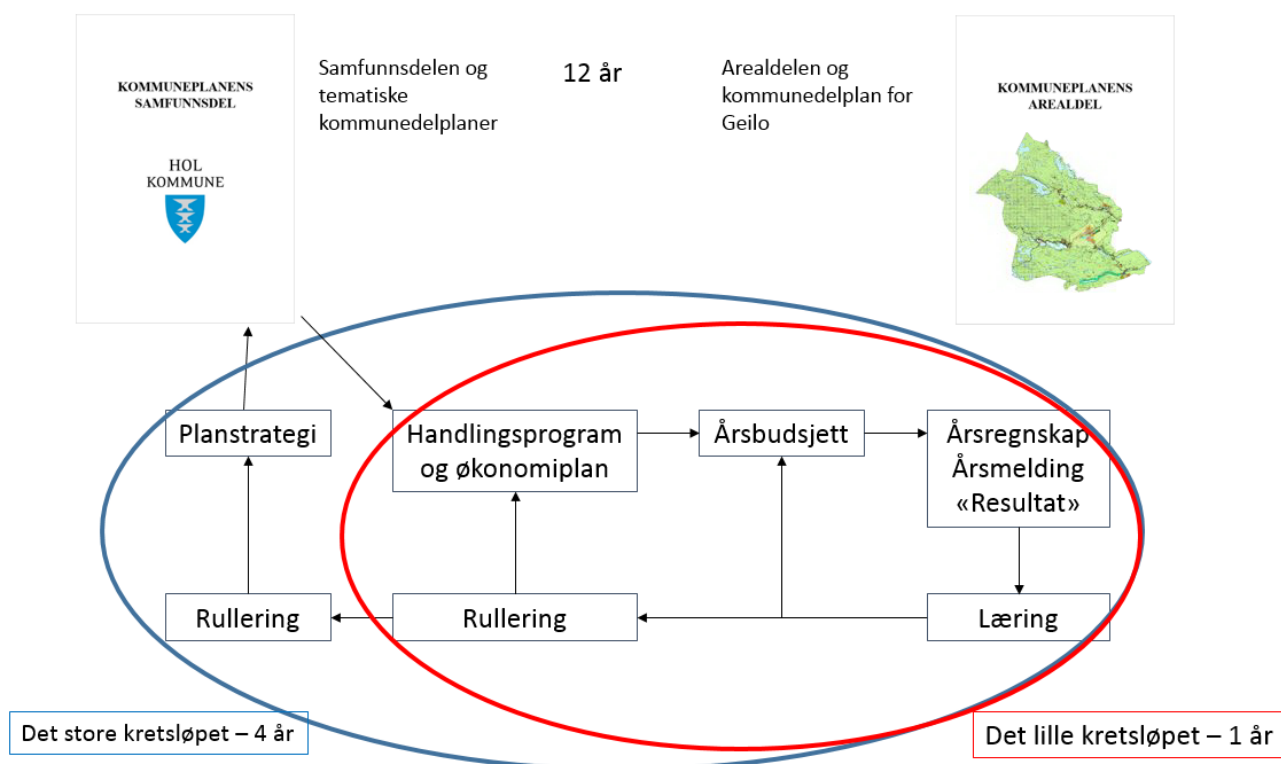
Innledning.....	3
Hol i 2018	4
Status og rammebetingelser for perioden	6
Økonomiske handlingsregler	10
Omstillingsprosjektet	11
Visjon og tema i kommuneplanens samfunnsdel	13
Befolkning og bolig	14
Kultur og frivillighet	16
Natur, miljø og friluftsliv	17
Livsløp	19
Hol som oppvekstkommune	19
Hol som helse- og omsorgskommune.....	21
Arbeid og næringsutvikling	24
Eksisterende næringer.....	24
Ny næringsutvikling og innovasjon	26
Infrastruktur.....	27
Samferdsel	27
Teknisk infrastruktur	28
Samfunnssikkerhet og beredskap.....	29
Organisasjonen Hol kommune	30
ØKONOMIPLAN 2019-2022	35
Økonomiske rammebetingelser.....	35
Økonomiske oversikter.....	40
Muligheter, utfordringer og tiltak i økonomiplanperioden	43
Sentraladministrasjonen	43
Kultur og oppvekst.....	44
Helse og omsorg	46
Teknisk etat og infrastruktur	48
Investeringsbudsjettet 2019-2022	51
Vedlegg.....	54
Kommunale gebyrer og betalingssatser.....	54
Netto driftsbudsjett pr. sektor, sortert pr. tjeneste.....	65
Vedtak i Kommunestyret sak 90/18	69
Saksframlegg	72

Forsidebilde: Skolestartere i Geilo barnehage i prosjektet «Forskerfabrikken».

INNLEDNING

Handlingsprogrammet 2019-2022 er laget med utgangspunkt i Kommuneplanens samfunnsdel, vedtatt i Kommunestyret 20.06.2018. Kommuneplanens samfunnsdel viser retningen for Hol kommune fram mot 2030. Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig jf. Plan – og bygningsloven § 11-1. Økonomiplanen kan etter kommuneloven § 44 inngå i handlingsdelen. Økonomiplanen blir inkludert etter presentasjon av budsjettforslag for formannskapet i oktober.

Det er en nær sammenheng mellom kommuneplanen, handlingsprogrammet og økonomiplanen. Dette kan illustreres slik:

HOL I 2018

Folketall [per 4. kvartal 2017]

4 520 innbyggere

Forventet utvikling

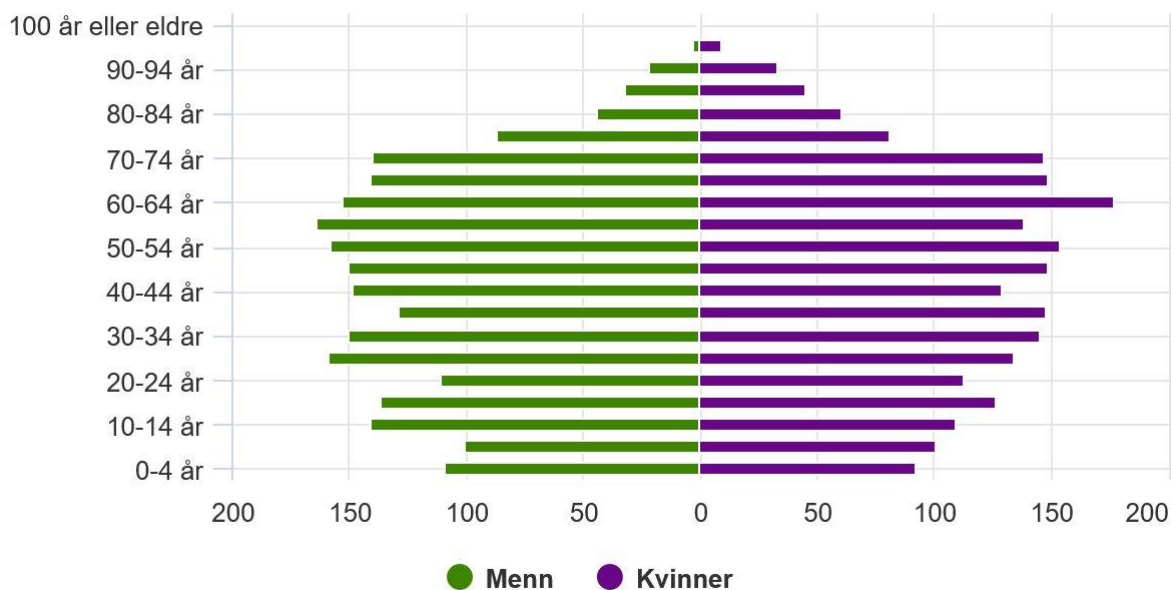
Befolkning i 2030
4 560 innbyggere

Befolkning i 2040
4 615 innbyggere

Aldersfordeling

[per 1. januar]

Kilde: Folkemengde, Statistisk sentralbyrå

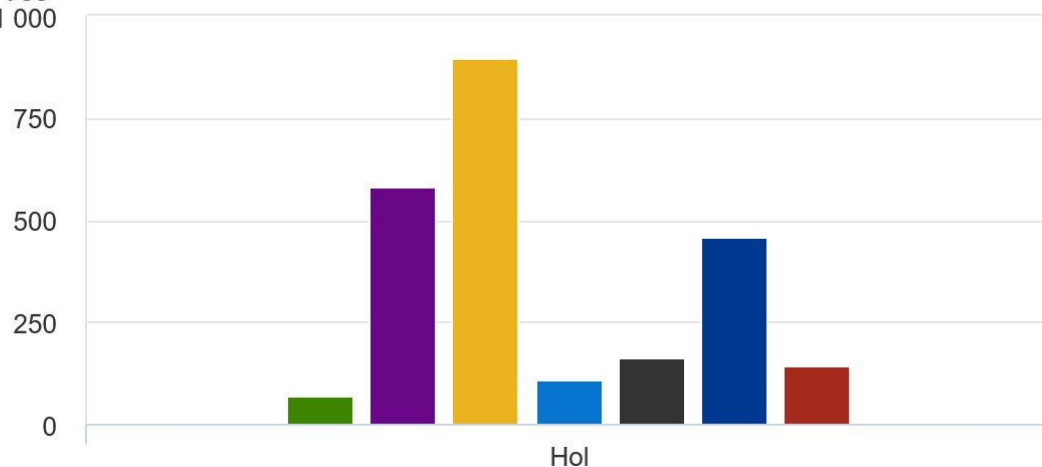
Eneboliger
2 082

Leiligheter
44

Hva innbyggerne arbeider med

Antall innbyggere
1 000

- Jordbruk, skogbruk og fiske
- Varehandel, hotell og restaurant, samferdsel, finanstjen., forretningsmessig tjen., eie...
- Off.adm., forsvar, sosialforsikring
- Helse- og sosialtjenester
- Sekundærnæringer
- Undervisning
- Personlig tjenesteyting

Kilde: Registerbasert sysselsetting, Statistisk sentralbyrå

*Sekundærnæringer: Utvinning, industri, kraft- og vannforsyning og bygge- og anleggsvirksomhet.

Barn og utdanning

Barn med barnehageplass
87 % [per 2017]

Elever i SFO/AKS
65,9 % [per 2017]

Elever som får særskilt
norskopplæring
8,8 % [per 2017]

Elever som får tilbud om skoleskuss
29,5 % [per 2017]

Flere nøkkeltall finnes på ssb.no/kommunefakta/hol.

Status og rammebetingelser for perioden

Befolkningsutvikling

Befolkningsutvikling i kommunen er en sentral rammebetingelse. Innbyggertallet i Hol kommune er nå oppadgående, etter flere år med nedgang. Ved inngangen til 2018 var det 4520 personer bosatt i kommunen. Svakt stigende folketall er resultat av tilflytting. Samtidig gjør eldrebølgen at gjennomsnittsalderen i kommunen øker. Hol kommune trenger enda flere unge innbyggere for å oppnå ønsket befolkningsutvikling.

Befolkningssammensetningen er avgjørende i forhold til inntekter gjennom rammetilskudd og dimensjonering av tjenestetilbud.

Frie inntekter

De frie inntektene til kommunene består av rammetilskudd og skatteinntekter¹. Nivået på de frie inntektene blir bestemt ut fra pris- og lønnsvekst, vekst i frie inntekter, innlemming av øremerkede tilskudd, satsinger over rammetilskuddet og korleksjon av rammetilskudd for oppgaveendringer. Det overordna formålet med inntektssystemet er å bidra til at kommunene kan gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne sine. Ved fordeling av rammetilskuddet tar man hensyn til strukturelle forskjeller (eks. aldersfordeling) i kommunenes kostnader for utgiftsutjevning, og forskjeller i skatteinntekter (eks. naturressursskatt) for skatteutjevning. Skatt og rammetilskudd utgjorde om lag 50 % av Hol kommunes totale driftsinntekter i årene 2014-2018.

Inntektssystemet inneholder også distriktstilskudd, regiontilskudd og storbytilskudd. Hol kommune mottok ingen av disse i 2018 fordi skatteinntektene var 120 prosent av landsgjennomsnittet.

I kommuneproposisjonen 2019 legges det opp til en realvekst i frie inntekter på om lag 0,8 %. Inntektsveksten må ses i sammenheng med økte utgifter i kommunesektoren som følge av økte pensjonskostnader utover priskompensasjon og utgifter til demografi.

Eiendomsskatt

Kommunen utvidet eiendomsskatten fra 2016 til å gjelde alle eiendommer i kommunen. Dette er den eneste skatten som kommunen har full råderett over, og hvor skatteinntektene i sin helhet tilfaller kommunen. Kommunestyret kan vedta skattesats for inntil 7 promille.

---

¹ Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Grønt hefte.

Eiendomsskatt for kraftproduksjonsanlegg har sunket med 9 mill. kr de siste to årene grunnet kapitaliseringsrenten på 4,5 %, stigende grunnrentesats og lavere kraftpriser.

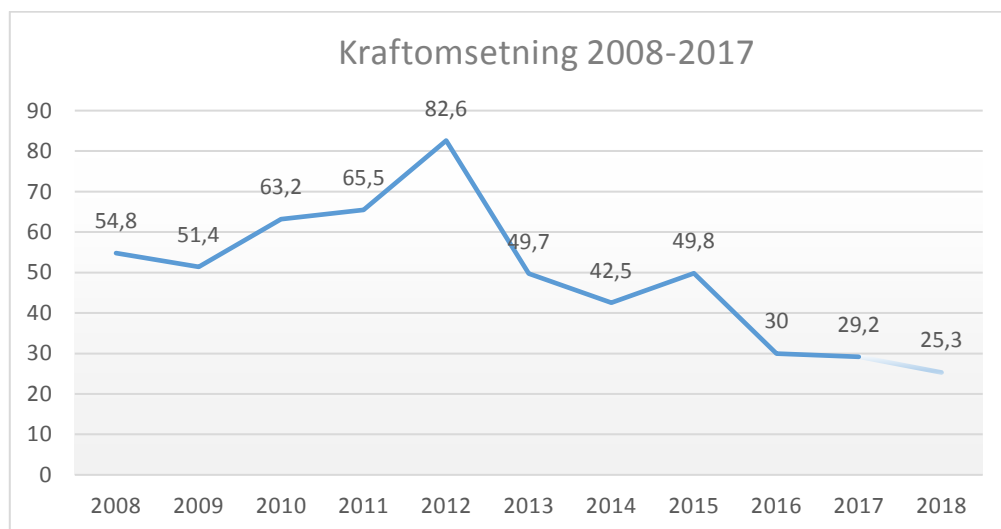
Nye regler i eiendomsskatteloven som gjelder fra 1.1.2019 går ut på at verk og bruk skal defineres som andre næringsseiemidler, og at adgangen til å skattlegge produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner fjernes. Lovendringen påvirker ikke eiendomsskatt på kraftanlegg. Fabrikker og såkalte «bruk» omtakseres i løpet av høsten 2018.

Kommunale gebyr og betalingssatser

Oversikt over gebyrer og betalingssatser blir vedlagt økonomiplanen. Utgangspunktet er at avgifter og betalingssatser på tjenesteområder hvor det etter lovverket er adgang til det, skal fastsettes ut fra mål om selvkost. Avgiftsendringer skal foreslås med sikte på jevn utvikling, og eventuelle overskudd settes på selvkostfond og skal utjevnes innenfor 5 år som er lovens krav.

Inntekter fra kraftbransjen

Inntekter fra energibransjen har stor betydning for Hol kommune. Det er Ustekveikja Energi AS som forvalter og omsetter kommunens konsesjonskraft og produksjon.

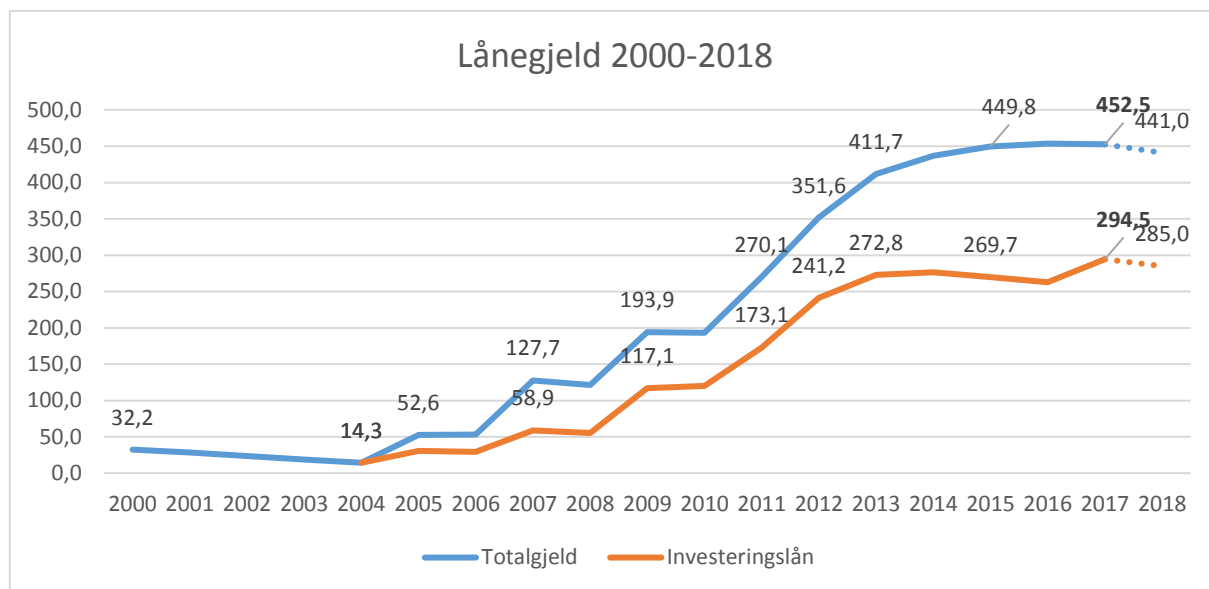

Figur: Netto kraftinntekter til kommunen 2008-2017.

Figuren viser at inntekter fra kraftomsetning var relativt store i årene 2010, 2011 med et toppår i 2012. Kraftomsetningen utgjorde da 15 % av totale driftsinntekter. I 2017 var kraftinntektene 5 % av totale driftsinntekter. Prognosen for 2019 er at inntektene fra kraftrettighetene kan øke med 8-9 mill. kr. For 2020 og 2021 er prognosen at kraftomsetningen øker ytterligere.

Utbytte fra Ustekveikja Energi AS ble budsjettert med 3 mill. kr årlig i 2018-2021 som vedtatt i HØP 2018. Fra Ørteren kraftverk KF ble det overført 2,5 mill. kr i 2016, og 1,5 mill. kr i 2017.

Gjeldsutvikling

Figuren viser utviklingen av lånegjeld fra år 2000 til det planlagte nivået i 2018, inkludert årets låneopptak og avdrag. Følgende tabell viser avdrag pr år med nåværende lånegjeld.

Låneformål	Gjeld pr 31.12.18	Avdrag pr år med lånegjeld pr. 31.12.18*				Restgjeld 31.12.22*
		2019	2020	2021	2022	
Investeringslån	286 781 460	15 293 320	15 172 220	15 051 120	15 051 120	226 213 680
Selvkost vann/avløp	120 731 780	3 823 620	3 823 620	3 823 620	3 823 620	105 437 300
Startlån i Husbanken	29 618 799	1 446 664	1 446 664	1 446 664	1 446 664	23 832 143
Sum kommunen	437 132 039	20 563 604	20 442 504	20 321 404	20 321 404	355 483 123
Kleivi næringspark	8 870 000	639 400	639 400	639 400	639 400	6 312 430
Sum	446 002 039	21 203 004	21 081 904	20 960 804	20 960 804	361 795 553

* Forutsetter ingen nye låneopptak. Budsjettrapport fra Kommunalbanken og Husbanken 1.10.18.

Det må budsjetteres med 21,5 mill. kr i avdragsutgifter i økonomiplanperioden med nåværende lånegjeld med planlagt løpetid. Dersom det foretas nye låneopptak, vil avdragsutgiftene øke. For investeringslån knyttet til bygg og anlegg er løpetiden 25-30 år.

Lån knyttet til investeringer for vann/avløpsnett har løpetid 40 år og er selvkostfinansierte. I dette ligger at kapitalkostnadene knyttet til investeringer belastes gebyrsatsene for vann og avløp. Det blir også ilagt en kalkulatorisk rentekostnad som representerer en alternativ avkastning kommunen går glipp av ved at kapital er bundet i anleggsmidler. Den kalkulatoriske rentekostnaden beregnes med utgangspunkt i anleggsmidlenes restavskrivningsverdi og en kalkylerente. Kalkylerenten er årsgjennomsnittet av 5-årig

SWAP-rente + 0,5 prosentpoeng. I 2018 er kalkylerenten 2,33 %, mens i 2019 beregnes den til å bli 2,34 %, og den dekker rentekostnader for disse lånene.

I løpet av 2018 har lånerenten økt fra 1,6 % til 1,75 %. I 2018 er det beregnet totalt 7,4 mill. kr i renteutgifter. Den 20. september ble Norges Banks styringsrente satt opp med 0,25 %. Kommunalbanken varsler at budsjettrenten blir 2,1 % i 2019 og kan øke ytterligere i påfølgende år. Følgende tabell viser forventede renteutgifter i økonomiplanperioden med dagens lånegjeld.

Låneformål	Rentekostnad pr år med lånegjeld pr. 31.12.18*			
	2019	2020	2021	2022
Investeringslån	5 488 939	6 232 638	6 583 388	6 697 138
Selvkost vann/avløp	2 338 299	2 717 041	2 939 574	3 070 683
Startlån i Husbanken	414 851	393 875	373 213	349 948
Sum kommunen	8 242 089	9 343 554	9 896 175	10 117 770
Kleivi næringspark	168 132	186 208	193 441	190 079
Sum	8 410 221	9 529 763	10 089 616	10 307 849

* Forutsetter ingen nye låneopptak. Budsjett rapport fra Kommunalbanken og Husbanken 1.10.18.

Øremerkede ordninger

- Tilskudd til ressurskrevende brukere: Kommunen får refusjon på 80 % av faktisk påløpte lønnsutgifter til ressurskrevende brukere frem til fylte 67 år, fratrukket enkelte øremerkede tilskudd, brukerbetaling, rammetilskuddets andel for kriteriet psykisk utviklingshemmede over 16 år, samt et innslagspunkt som blir fastsatt i statsbudsjettet. Under forutsetning av at det ikke blir gjort store endringer i tildelingskriteriene blir det ingen store endringer på dette området.

- Integreringstilskudd: Ved bosetting av flyktninger får kommunen integreringstilskudd etter fast satsstruktur. Tilskuddet utbetales som regel i fem år. Hol kommune er ikke blitt anmodet om bosetting i 2018, og det er usikkert om kommunen får en anmodning i 2019 eller videre i 4-årsperioden. Tilskuddet vil derfor gå ned med om lag 3,5 mill. kr i 2019 og reduseres de påfølgende årene. En tilsvarende nedgang i utgifter vil i stor grad avhenge av om man lykkes med integreringsarbeidet med tanke på å få de bosatte ut i utdanning, arbeid eller avklaring på andre stønadsordninger i NAV.

Økonomiske handlingsregler

Handlingsregel 1: Netto driftsresultat

Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene blir brukt som et mål på kommunens økonomiske handlefrihet. Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) anbefaler at denne indikatoren over tid bør ligge på minst 1,75 %.

Driftsresultatet for Hol kommune har de fem siste årene variert fra -8,2 % i 2013 til 6,5 % i 2016. Kommunens netto driftsresultat i 2017 var 11,6 mill. kr, eller 2,1 %.

Handlingsregel 2: Disposisjonsfond

Fylkesmannen anbefaler et disposisjonsfond på minimum 5 % av brutto driftsinntekter. Beholdningen pr. august 2018 er 53,3 mill. kr inkludert to sti – og løypefond med til sammen 10 mill. kr. Dette er om lag 10 % av budsjetterte driftsinntekter i 2018.

Handlingsregel 3: Netto lånegjeld

Netto lånegjeld defineres i KOSTRA som langsiktig gjeld fratrukket totale utlån og ubrukte lånemidler. Målsetningen for netto lånegjeld er at den skal være mindre enn 50 % av brutto driftsinntekter. Ved utgangen av 2017 var den 329 mill. kr og utgjorde 59,7 % av brutto driftsinntekt. Målsetningen er å redusere netto lånegjeld.

Økonomiske handlingsregler oppsummeres slik:

Prioriterte tiltak/aktiviteter	Resultat 2017	Mål 2019-2022	Ansvar
Netto driftsresultat målt i forhold til brutto driftsinntekter	2,1 %	> 1,75 %	Alle
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	12,1 %	> 10 %	Alle
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	59,7 %	< 50 %	Alle

Tiltak for å oppnå disse målsetningene er: *kostnadseffektivisering, øke inntektsgrunnlaget, dempe investeringsaktiviteter, tilpasse tjenestekvaliteten til den økonomiske situasjonen, styrke egenkapitalen og å redusere lånegjelden.*

Omstillingsprosjektet

Det er vedtatt at det skal arbeides med omstillingsprosjekt i kommunestyreperioden 2016 – 2019 ved behandlingen av Handlingsprogram 2016-2019. Bakgrunnen var å gjøre en *kartlegging av realistisk bemanningsnivå i forhold til fremtidige økonomiske rammer og vurdere struktur i forhold til dette*. Hovedmålene for prosjektet er bl.a. å gjøre etatslederne/avdelingslederne gode til å håndtere omstillingsprosesser, sikre at omstilling praktiseres på en betryggende måte, og å beholde kompetanse kommunen har behov for nå og framover innenfor vedtatte økonomiske rammer. Det ble satt resultatmål som å ha kontroll på antall stillingshjemler, gjennomgå tjenestebeskrivelser, kartlegge kompetansebehov, krav om behovsvurdering ved utlysning av stillinger, og å tilpasse bemanningsnivå i forhold til kommunens økonomi og behov.

Status for prosjektet

Tabellen viser utviklingen i antall årsverk pr. etat (faste og midlertidige stillinger) fra desember 2015 til september 2018.

Etat	07.12.2015	31.12.2016	01.04.2017	01.10.2017	01.01.2018	01.04.2018	01.09.2018
Sentraladministrasjonen	37,5	35,9	34,5	35,2	37,2	36,2	36,7
Kultur og oppvekst	162,5	159,1	163,4	166,0	154,8	154,7	160,2
Helse og omsorg	173,3	176,1	177,1	177,5	177,9	180,0	177,8
Teknisk	74,0	69,8	70,0	71,5	69,4	69,1	70,0
Felleskjøkkenet	6,2	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Sum	453,4	445,8	449,9	455,0	444,1	444,8	449,5

Antall årsverk pr etat i Hol kommune.

Stillingshjemler

Det er satt i gang en prosess med å registrere alle stillingshjemler. Alle stillingshjemler som er gyldige for budsjettåret, skal fremgå av kommunens personal- og lønnssystem med angivelse av konteringsdimensjoner. Det er planlagt å fullføre denne prosessen i løpet av 2018.

Med hjemmel i delegeringsreglementet har rådmannen fullmakt til å fatte vedtak om opprettelse, endring og inndragning av faste stillingshjemler innenfor disse rammene, samt innenfor rammen av vedtatt budsjett og økonomiplan.

Organisasjonsmessige tiltak

Gjennom to samlinger i Lederforum har lederne og tillitsvalgte fått innføring i Lean-metodikken. Erfaringer fra andre kommuner viser at forbedringsarbeidet sikrer medvirkning fra alle medarbeiderne og at det gir gevinster for kommunens innbyggere gjennom økt kvalitet og besparelse for kommunens økonomi.

Det er gjennomført et Lean-prosjekt med alle medarbeiderne på byggesaksavdelingen for reduksjon av saksbehandlingstid og lik praksis, samt implementering av sjekklister. Det er kommet inn flere forslag på mulige Lean-prosjekter. En lokal Lean-håndbok som beskriver verktøyene som skal anvendes i forbedringsarbeidet er under utarbeidelse.

Det vises også til Organisasjonskapittelets tema om effektiv og synlig lederskap.

Visjon og tema i kommuneplanens samfunnsdel

Kommunens innbyggere synes det er godt å bo og vokse opp i Hol. I konkurransen med byene og andre kommuner, ønsker vi å fremstå som en attraktiv bo- og arbeidskommune. Vi er en stolt nasjonalparkkommune og et fantastisk reisemål, men først og fremst skal Hol være et sted man vil bo og leve «det gode liv». Hol kommune ønsker å beholde de som bor og vokser opp her, og være attraktiv for nye innbyggere. Kommunen har et godt utgangspunkt for en positiv befolkningsutvikling. Innsatsen må legges i gode og varierte arbeidsplasser og et godt botilbud.

Visjonen for Hol kommune i perioden 2018-2030 er derfor:

Hol kommune skal være en trygg og god kommune å vokse opp og bo i, med vekst i folketallet, der arbeidsmarkedet er variert og hele kommunen er i bruk.

Visjonen peker ut retning for de 11 utvalgte plantemaene:

Samfunnskvaliteter	Befolkning og bolig Folkehelse Kultur og frivillighet Natur, miljø og friluftsliv
Livsløp	Hol som oppvekstkommune Hol som helse- og omsorgskommune
Arbeid og næringsutvikling	Eksisterende næringer Ny næringsutvikling og innovasjon
Infrastruktur	Samferdsel Teknisk infrastruktur Samfunnssikkerhet og beredskap

Til hvert plantema er det definerte strategier fra Samfunnsdelen 2018-2030. Ut fra disse er det laget tiltak som gjelder de fire neste årene for å følge opp strategier og mål. For forklaring av ansvarsområde: se siste side.

Samfunnskvaliteter

Befolkning og bolig

MÅL: Minst 5.000 innbyggere i kommunen i 2030.

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. skape trivelige og gode bomiljø gjennom helhetlig og samordnet areal- og transportplanlegging.
2. bidra til at det er tilgjengelige boliger og tomter på Geilo og i alle grendene gjennom kommunal tilrettelegging og samarbeid med private grunneiere.
3. avsette tilstrekkelig sentrumsnære arealer til boligutvikling for fremtiden. I tettsteds- og bygdesentra skal boligbygging prioriteres fremfor andre utbyggingsformål.
4. være pådriver for iverksettelse av vedtatte reguleringsplaner for boligområder.
5. opprettholde og aktivt følge opp boplikt som et verktøy for å sikre at boliger forblir på markedet for fastboende. Herunder skal det vurderes å oppheve slektskapsunntaket.
6. samarbeide regionalt om profilering av Hallingdal som bosted.
7. ha gode boligsosiale tilbud for å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet med å mestre egne boforhold.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Følge opp vedtak om bosetting av flyktninger i perioden 2016-2019.	X				TE/HO
Utarbeide en helhetlig boligstrategi for Hol kommune Stikkord: regulerte boligområder, mangfold i boligtilbud, attraktivitet for nyetablerere, eldreboliger, boliger for vanskeligstilte.	X				P&U
Prosjekt oppfølging av boplikten, jf. Vedtakspunkt 29.	X	X			P&U
Utrede opphevelse av slektskapsunntaket etter konsesjonsloven.	X				P&U
Arbeide for å gjøre tomter i regulerte boligområder tilgjengelige på markedet.	X	X			P&U
Sørge for at områder avsatt til bolig i arealplan blir regulert enten gjennom privat eller kommunal regulering.		X	X	X	P&U

Folkehelse

MÅL: En aktiv befolkning med høy livskvalitet

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. ivareta et trygt og inkluderende oppvekstmiljø.
2. ivareta folkehelseperspektivet i all kommunal planlegging, inkludert arealdisponering.
3. satse på forebyggende helsetjenester, som for eksempel friskliv og læring og mestring, i kommunen.
4. delta aktivt i regionalt folkehelsearbeid.
5. benytte frivilligsentralen for å kunne tilby et bredere spekter av fritidsaktiviteter.

Kommunal folkehelsegruppe (FHG) ivaretar oppdraget om å ha oversikt over helsetilstanden i befolkningen, prioritere tiltak for bedring av folkehelsen, evaluere tiltakene og formidle relaterte saker til kommunale organ.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Videreføre regionalt prosjekt – inkluderende læringsmiljø i barnehage og skole	X				KO
Etablere system for vurdering av konsekvenser for folkehelse i større plansaker	X				FHG/P&U
Etablere egen folkehelseside under hol.kommune.no	X				FHG
Bidra i nasjonalt pilotprosjekt om måling av livskvalitet – Hallingdal	X	X			FHG
Etablering av Friskliv Ung	X				HO
Vurdere å opprette utstyrssentral for utlån til fritidsaktiviteter (organisering, lokalisering, økonomi)	X	X			FHG
Evaluere handlingsplan for stier og løyper og sti- og løypefond.		X			P&U
Ansette kommunepsykolog i Hol kommune innen 2020. I tillegg skal Hol kommune inngå i et tett regionalt samarbeid om psykologtjenester.	X				HO/KO
Avholde årlige møter med grendeutvalgene	X				Ordfører

Kultur og frivillighet

MÅL: Et rikt kultur- og organisasjonsliv som kjennetegnes av bredde, mangfold, frivillighet og dugnadsånd

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. legge til rette for at fritidsaktiviteter og fysisk aktivitet skal være lett tilgjengelig og tilpasset ulike behov og brukergrupper med et mangfold av sosiale møteplasser.
2. støtte og stimulere utvikling av kulturbaserte næringer.
3. legge til rette for formidling og ivaretagelse av kommunes historie.
4. stimulere til enda større frivillig innsats i kulturlivet og organisasjonsarbeidet.
5. legge til rette for at kulturminner og kulturmiljø nyttes i reiselivsnæringa og som ressurs i lokalmiljøene.
6. samordne kulturarbeid på regionalt og lokalt nivå.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Kulturminneplan for Hol kommune	x	x			KO
Prosjektbasert ungdomsarbeid	x	x	x		KO
Gjennom frivilligsentralen skal Hol kommune i samarbeid med frivillige og lag/ organisasjoner prioritere å videreutvikle kulturtilbud, lavterskel aktivitetstilbud, sosiale møtearenaer og integrering av flykninger	x	x	x		HO/KO
Evaluerer Frivilligsentralen	x				HO/KO

Natur, miljø og friluftsliv

Mål: Ivareta natur, miljø og landskap, som grunnlag for bolyst og trivsel, rekreasjon, næring og arbeid.

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. bevare naturen og landskapet på en måte som gjør at kommende generasjoner får like stor nytte og glede av det som vi gjør i dag. Kommunen skal bidra til å bremse bortfallet av inngrepsfrie naturområder og ha fokus på ivaretagelse av leveområder for vilt.
2. bevare nærfriluftsområdene slik at innbyggerne har kort vei til naturen. Stier og skiløyper sikres mot nedbygging i arealplan.
3. ha differensiert tilrettelegging for friluftsliv, fra store naturområder uten menneskelige inngrep, til nærfriluftsområder og områder med høy grad av tilrettelegging for å sikre alle muligheter til å drive friluftsliv.
4. sikre lokalbefolkningens tilgang til jakt og fiske gjennom fortsatt kommunalt eierskap i fjelleiendommer.
5. bidra i kampen mot global oppvarming ved å satse på lokale tiltak og holdningsarbeid.
6. jobbe for å redusere utslipp av klimagasser ved å satse på mer bruk av bane, både til person- og godstrafikk og å redusere lokal biltrafikk. Vi skal påvirke nasjonalt og legge til rette lokalt.
7. redusere og forebygge lokal forurensning.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Kartlegging av kommunens friluftslivsområder – nasjonalt prosjekt	x	x			P&U
Barnehage- og skoleprosjekt klima og miljø - holdningsskapende	x	x			P&U/KO
Mulighetsstudie - alternativt kollektivtilbud for ungdom, eldre m.m	x	x			P&U
Utarbeide retningslinjer for innkjøp med krav om klimasertifisering/-regnskap	x				Fellestj.

Oppdatere kommunens viltkart	x	x			P&U
Prosjekt - videreutvikle Slåttahøl-området som sentrumsnært friluftslivs- og aktivitetsområde.	x	x			KO/P&U
Miljøsertifisering av kommunale virksomheter - best i Hallingdal innen 2020	x	x			Rådmann
Oppfordre frivillige lag og organisasjoner, private og eventuelt andre, til å rydde og tilrettelegge natur- og friluftslivsområder til offentlig bruk og glede.	x				Ordfører/ rådmann
Effektivisere kommunal transport for å redusere forbruk og utslipp i Hol kommunes virksomheter.	x	x	x		Rådmann

Foto: Hol kommune. Gamlevegen i Kvisla.

Livsløp

Hol som oppvekstkommune

MÅL: Hol kommune vil være en kommune der alle barn og unge mestrer livene sine gjennom læring, tilhørighet og inkludering i hele oppveksten.

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. arbeide systematisk i barnehager og skoler for et inkluderende læringsmiljø med faglig høy kvalitet på innhold og aktivitet.
2. imøtekomme barn og unges behov gjennom forebyggende arbeid, tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid.
3. gjennom strategisk kompetansestyring sikre at alle medarbeidere har kompetanse som dekker gjeldende statlige krav og kompetanse det ellers er behov for.
4. ha skoler der det er tilstrekkelig elevgrunnlag, og nærskoleprinsippet skal gjelde. Barnehagestrukturen skal sikre forutsigbarhet og gjøre at det blir en naturlig overgang til den skolen som er nærmest hjemmet. Virksomhetene skal ha tidsriktig utstyr, bygg og uteområder.
5. sørge for å ha et bredt fritidstilbud til barn og unge med god tilgjengelighet som sikrer at alle har mulighet til å delta.
6. arbeide med bevisst ressursutnyttelse i forhold til tjenestekvaliteten i alle virksomheter.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Utvikle uteområder ved Hallingskarvet skole	X	X			KO
Utvikle uteområder ved Geilo barne- og ungdomsskole		X	X	X	KO
Sikre tilstrekkelig barnehagetilbud i kommunen i henhold til Kommunestyrevedtak 35/18	X	X			KO
Innkjøp av utlånsautomat Hol folkebibliotek		X	X		KO
Videreføre «foreldreskole», (Digital dømmekraft), utprøving på flere klassetrinn.	X	X			KO
Implementere nye rutiner for tilpasset opplæring	X				KO

Fortsette arbeidet med regionalt prosjekt , inkluderende læringsmiljø i barnehage og skole	X	X			KO
Arbeide med prosjekt- forebyggende arbeid i barnehage og skole. Tidlig innsats. Overgang barnehage – skole prosjekt ved Hol og Hovet barnehager og Hallingskarvet skole.	X				KO
Sikre at barn og unge med psykiske utfordringer får et godt tilbud både i skoletiden og i fritiden. (Sosiallærer, kommunepsykolog, helsesøster)	X	X			KO/HO
Avklaring av organisering, samordning og innhold i tjenester til barn, unge og deres familier (Familiens hus)	X	X			KO/HO
Videreutvikle Geilohallen som en trinnvis prosess hvor nye skolelokaler for NTG prioriteres, men samkjøres med Geilo ILs ønsker om en ny basishall, jfr. K-sak 70/17, pkt. 19	X	X	X	X	KO/TE
Evaluere og eventuelt implementere som fast tiltak - Ungdomslos i ungdomsskole	x	x			HO/KO
Vurdere redusert lese- og undervisningsplikt for kontaktlærere for å frigjøre tid til oppfølging av elever.	x				KO

Foto:Hol kommune
Bjørn Furuseth

Bilde: Skarveskolen

Hol som helse- og omsorgskommune

MÅL: Innbyggere og gjester i Hol kommune skal føle trygghet for egen helse og velferd.

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. vektlegge tidlig innsats og forebygging for god helse i befolkningen.
2. ha et helse- og omsorgstilbud som er koordinert og fokuserer på helhet, brukermedvirkning og egenmestring.
3. ha en framtidsrettet utvikling av tjenestetilbudet med fokus på investering i egnede bygg, velferdsteknologi og innovasjon. Kompetanse og infrastruktur skal utvikles for på rett måte å kunne møte den demografiske utvikling.
4. aktivt delta i utvikling av regionalt samarbeid innen helse og omsorg.
5. involvere egne tjenesteytere i organisasjonsutvikling for å sikre kvaliteten og brukeropplevelsen av tjenestene de skal gi.
6. arbeide for at de eldre skal bo lengst mulig i egen bolig. Bruk av velferdsteknologi og Smarthus er en forutsetning.
7. ha økt fokus på psykisk helse. Utvikling av tjenestene skal skje med medvirkning av brukere.
8. sikre at barn får hjelp i sitt nærområde.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Utvikle og implementere miljøterapeutiske lavterskeltilbud for å forebygge psykiske lidelser i prosjekt Livsmestring.	x				HO
Prosjekt «Bedre kartlegging, koordinering og tverrfaglig innsats for risikoutsatte barn – BT1». Styrking av tidlig innsats, spesielt med fokus på gravide og småbarnsforeldre. (Regionalt samarbeidsprosjekt 2019-2023)	x	x	x	x	HO/KO
Styrke tilbud om foreldreveiledning og familierapi i «Familiens hus».	x	x			HO/KO
Være en aktiv aktør i Hallinghelse og regionalt samarbeid i forhold til utviklingsprosjekt, kompetanse og ressursdeling, oppfølging av avtaler og andre nødvendige samhandlingstiltak: - logoped	x	x	x	x	HO

<ul style="list-style-type: none"> - innovativ rehabilitering - klinisk ernæringsfysiolog - Autisneprosjektet - læring og mestring - tjenesteinnovasjon og velferdsteknologi m.v. 					
Utvikle et helhetlig og innovativt rehabiliteringstilbud som skal omfatte rehabilitering i hjemmet, på korttidsavdeling og i sykehus (statlige prosjektmidler).	x	x	x		HO
Kartlegging, planlegging, implementering og gjennomføring av Leve hele livet. St.meld 15-kvalitetsreform for eldre (prosjekt 2019-2023).	x	x	x	x	HO
Revurdere og videreutvikle etatens helhetlige plan for utvikling av, og investering i bygg til helse- og omsorgsformål (omsorgsplasser, sykehjemsplasser, pasientbehandling, personalbaser)	x	x			HO
Utvikle gode helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende med demens	x				HO
Rekruttere og utvikle regionalt samarbeid om psykolog mtp. å styrke kvalitet og kompetanse i det tverrfaglige arbeidet.	x	x	x		HO
Utvikle legetjenesten og legevakt i samsvar med framtidige lokale behov, bl.a. ved å gjennomgå omfang og organisering av tjenesten. Prosjekt «Hallis» og regionalt samarbeid om legevakt.	x	x	x	x	HO
Vurdere løsninger for styrking av hjemmetjenesten. (tjenesteinnovasjon, ressursutnyttelse, velferdsteknologi)	x	x			HO
Kartleggings- og tildelingskontor etableres for å yte best mulig tjenester.	x				HO

Andre fokusområder i Helse- og omsorgsetaten:

- Lavterskel aktivitetstilbud, arenaer for aktivitet og sosiale møteplasser som Aktiv ung; HUSET, Helling som konsept.
- Helhetlig pårørendetilbud samt fokus på barn som pårørende.
- Øke brukerinvolvering og -medvirkning og støtte opp under de ressurser som ligger hos brukerne og deres nettverk.
- Styrke og utvikle psykiske helsetjenester mtp. framtidige lokale behov og krav til utvikling og innhold i tjenesten.
- Styrke tjenestetilbudet for å forbedre evne til egenomsorg «Hverdagsrehabilitering og hverdagsmestring»
- Øke ledernes kompetanse i kvalitetsforbedringsarbeid som å sikre at avviksmeldinger, brukererfaringer og -klager blir brukt systematisk til forbedring av tjenestene.
- Øke kompetansen på psykisk helse innen den samlede helse- og omsorgstjenesten.
- Videreutvikle gode samarbeidsformer på tvers av etater for å sikre best mulig integrering av flyktninger.

Høgehaug bo – og behandlingssenter.

Arbeid og næringsutvikling

Eksisterende næringer

MÅL: Styrke de eksisterende næringer og bidra til utvikling og nyskaping i støttenæringer

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. være tydelig på sin rolle som tilrettelegger og samarbeidspartner for næringslivet, samt jobbe mer utadrettet.
2. sikre og videreutvikle et urbant Geilo sentrum som bygdesentrum og handelssentrum. Ved fremtidige behov for arealer til nye handelsetableringer skal regulerte områder i sentrum tas i bruk. Geilo skal også videreutvikles som bærekraftig reisemål, nasjonalparklandsby og arrangementssentrum.
3. samarbeide med næringsaktørene i reiselivet om utvikling av Geilo/ Hol som destinasjon. Det vektlegges at det ligger stort potensial i utvikling av næringer knyttet til Hol som nasjonalparkkommune og Geilo som nasjonalparklandsby.
4. videreføre arealpolitikk for varme og kalde senger som bærende prinsipp for forvaltning av næringsarealer.
5. bidra til å opprettholde og videreutvikle landbruksnæringene, og støtte utvikling av nye tilleggsnæringer basert på lokale natur- og kulturressurser og nyskapende drift. Det er viktig med et landbruk i aktiv drift som opprettholder kulturlandskapet.
6. praktisere streng håndheving av konsesjoner i landbruket for å sikre aktiv gårdsdrift.
7. være nasjonalparkkommune under merkevaren Norges nasjonalparker. Målrettet arbeid skal stimulere og bidra til lokal verdiskaping og næringsutvikling med grunnlag i merkevaren.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Styrke arbeidet med tilrettelegging for næringslivet gjennom samling av oppgaver knyttet til nasjonalparkkommune, næringsutvikling og bosetting.	X				P&U
Prosjekt med oppfølging av bruk av næringsbygg turistbedrift i henhold til prinsipp sak varme /kalde senger		X			P&U

Sertifisere kommunen som nasjonalparkkommune etter nye kriterier.	X				P&U
Utvikle flere arenaer for samarbeid med næringslivet i kommunen.	X	X			P&U
Tilby kurs-/fagsamling for bedrifter som innehar salgs – og skjenkebevilling for alkohol innen kommunen.	X		X		Felles-tjenester
Hol kommune skal tilby språk- og arbeidspraksisplasser for flyktninger og andre fremmedspråklige arbeidsinnvandrere.	X	X	X	X	HO/NAV
Revidere beitebruksplan	X				P&U
Prioritere økonomisk støtte til utviklingstiltak innen tradisjonelt landbruk, stølsdrift, tilleggsnæringer og Inn på tunet /grønn omsorg.	X	X			P&U
Prioritere bruk av virkemidler for koordinert produksjon, markedsføring og salg av lokalmat .	X	X			P&U
Utnytte økonomiske virkemidler for å øke aktiviteten i skogbruket.	X	X			P&U
Kreve tydelige og realistiske visualiseringer av utbyggingsområder i plandokumenter.	X				P&U

Kikutkroa. Foto: Hol kommune.

Ny næringsutvikling og innovasjon

MÅL: Kommunen skal kjennetegnes av et mangfoldig arbeids- og næringsliv, med utvikling av nye næringer og interessant arbeid til alle.

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. ha ressurser og kompetanse innen næringsutvikling.
2. arbeide målrettet for nye, varierte arbeidsplasser i kommunen. Det skal tilrettelegges for gründere, og kommunen skal være en aktiv medhjelper i oppstartsfasen, veilede om statlige tilskuddsordninger og kurs mm.
3. stimulere til etablering av flere næringsfellesskap og kompetansekluser.
4. samarbeide med Hallingdal – Numedal for nye, varierte arbeidsplasser i hele arbeidsregionen.
5. sikre tilgjengelige arealer for næringsutvikling i nye næringer.
6. være offensiv overfor offentlige og private interessenter som kan etablere større virksomheter og arbeidsplasser i kommunen.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Styrke kompetansen i arbeidet med utvikling av nye næringer og entreprenørskap gjennom veiledning og oppfølging av entreprenører	X				P&U
Realisere industriområde på Vøлло	X	X			P&U/Fellestj.
Synliggjøre tilgjengelige, regulerte områder avsatt til næringsutvikling i Hol kommune.	X	X	X		P&U
Arbeide for etablering av ny statlig arbeidsplass i Hol kommune	X	X			Ordfører
Nytt prosjekt med mål å øke antall lærlinger i bedriftene i Hol. Vurdere lærlingplasser som kriterium for næringstilskudd til bedrifter.	X	X			P&U

Infrastruktur

Samferdsel

MÅL: Effektiv, trygg og miljøvennlig transport til og fra, og innad i kommunen.

Hol kommune skal:

1. arbeide for å styrke og effektivisere internt transporten i hele kommunen og regionen gjennom å arbeide for en satsing på et bedre kollektivtilbud og etablering av gang- og sykkelveier.
2. arbeide for enklere og kortere reisevei til kommunen med utbedring av vei og bane mellom øst og vest.
3. legge til rette for en enklere og mer effektiv persontransport til Geilo sentrum uten å øke biltrafikken. Det skal arbeides med alternative transportløsninger, tilrettelagte gang- og sykkelveger og alternativer for trafikkavviklingen.
4. være Trafikksikker kommune.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Etablering av avkjørsler til Geilo skole- og idrettsområde jf. Kommunestyrevedtak sak 70/17	X	X			TE
Detaljreguleringsplan for skoleområdet på Geilo	X	X			TE/P&U
Realisering av trafikksikkerhetstiltak Geilo skole og samfunnshus i henhold til vedtatt detaljreguleringsplan		X	X		TE
Regulere gang- og sykkelvei iht. Kommunedelplan for trafikksikkerhet	X	X			P&U
Sertifisering som Trafikksikker kommune	X				P&U
Arbeide for gjennomføring av siste fase av prosjekt knutepunkt på Geilo (Gangbro stasjon – Hegnavegen)	X				Ordfører

Teknisk infrastruktur

MÅL: Hol kommune skal ha en effektiv og miljøvennlig infrastruktur.

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. være en pådriver for fiberutbygging for både bolig og næring.
2. planlegge, etablere og vedlikeholde veier og gang-/sykkelveier, slik at de har en dimensjon og standard som er tilpasset trafikkgrunnet og som bedrer tryggheten og trafiksikkerheten både for kjørende, syklende og gående.
3. sikre tilstrekkelig, stabil og effektiv vannforsyning med god drikkevannskvalitet til alle kommunens abonnenter, gjennom nyanlegg og planmessig drift og vedlikehold.
4. sikre at kommunalt avløp til enhver tid fungerer på en effektiv og miljøvennlig måte, gjennom nyanlegg og planmessig drift, vedlikehold og rehabilitering.
5. som planmyndighet ivareta tilfredsstillende infrastrukturbehov i arealplaner, og gjennomføring av tiltak i nødvendig rekkefølge bl.a. gjennom rekkefølgekrav. Det skal også sikres forholdsmessig og rettferdig kostnadsfordeling knyttet til felles infrastruktur, gjennom utbyggingsavtaler.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Rehabilitering og vedlikehold av vann- og avløpsnettet i Hol kommune iht. hovedplaner.	X	X	X	X	TE
Rehabilitering og vedlikehold av det kommunale veinettet samt gang- og sykkelstier iht. hovedplan for vegvedlikehold.	X	X	X	X	TE
Sikre utbygging av infrastruktur gjennom rekkefølgekrav i reguleringsplaner.	X	X	X	X	P&U
Innarbeide og gjennomføre utbyggingsavtaler for utbygging av infrastruktur	X	X	X	X	P&U
Gjennomføre reguleringsplan for Geilo sentrum, trafikkavvikling	X				TE
Arbeide for utbygging av fiber i hele kommunen	X	X	X		Ordfører

Samfunnssikkerhet og beredskap

MÅL: Et trygt og beredt samfunn

Strategier for å nå målet:

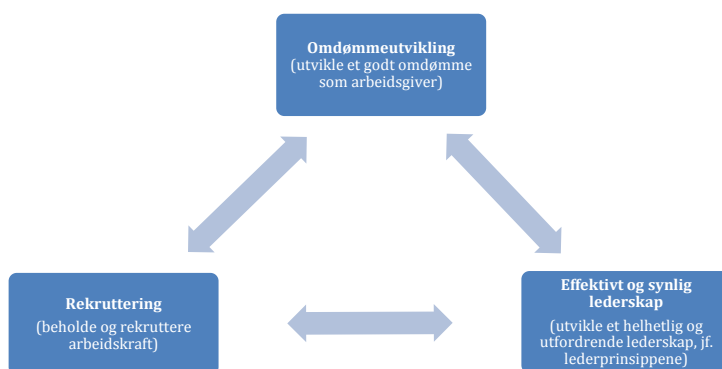
Hol kommune skal:

1. forebygge uønskede hendelser gjennom kommunal ROS-analyse.
2. være forberedt på å takle uønskede hendelser og kriser gjennom beredskapsarbeid.
3. arbeide for å beholde politi og nødretter med tilstrekkelig beredskap i kommunen.
4. gjøre de rette klimatilpasningstiltakene for å møte fremtidens utfordringer med våtere og mer ekstremt vær.
5. ha samfunnssikkerhet som gjennomgående fokusområde i all kommunal planlegging og saksbehandling.

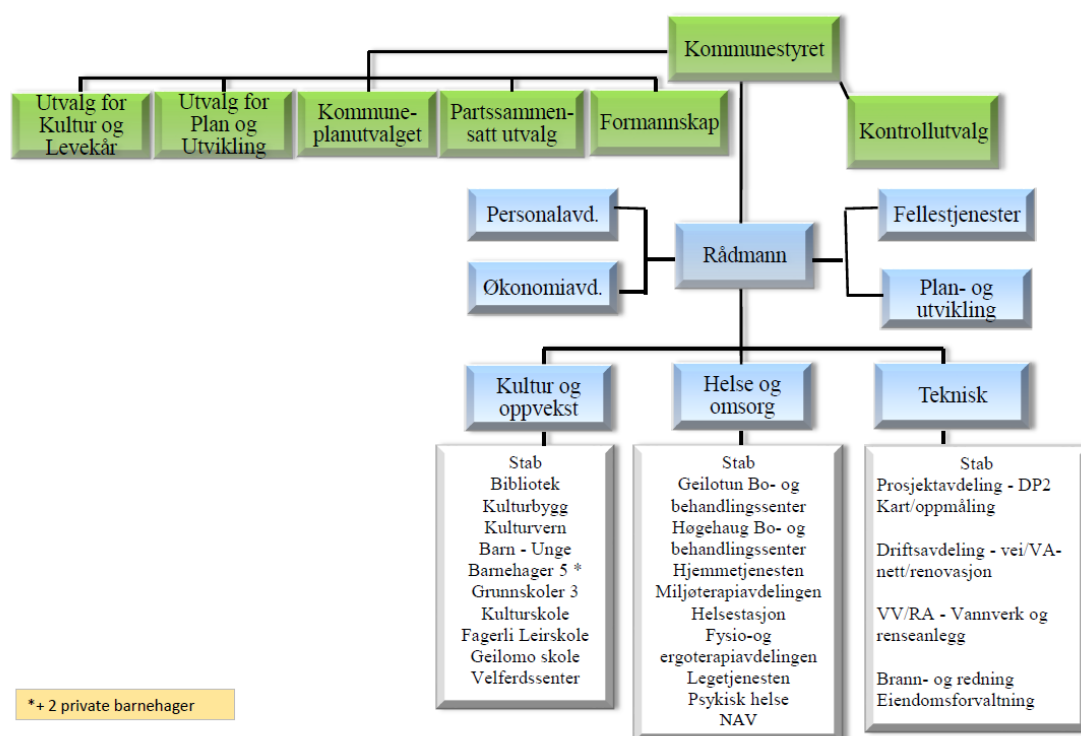
Prioriterte tiltak/aktiviteter	19	20	21	22	Ansvar
Avklare videre arbeid med prosjekt Geilo brannstasjon/beredskapssenter	X				TE
Kartlegging av rasfare med grunnlag i aktsomhetskart	X				P&U

Organisasjonen Hol kommune

Hol kommune har vedtatt en arbeidsgiverstrategi for tidsrommet 2010 – 2020². I arbeidsgiverstrategien er det presentert mål for arbeidsgiverpolitikken og gitt retning og føringer for prioriteringene innenfor arbeidsgiverområdet. Det er vedtatt 3 områder for arbeidsgiverstrategien.

Organisasjonskart

² Vedtatt av K-Styret 27.01.11, saksnr. 3/11

Omdømmeutvikling

MÅL: Utvikle et godt omdømme som arbeidsgiver

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. være en synlig arbeidsgiver med mange spennende jobbmuligheter som må kommuniseres ut i arbeidsmarkedet. Kommunens kommunikasjonsstrategi vil være en viktig del av arbeidet med å bygge et omdømme som en attraktiv og etterspurt arbeidsgiver. Det vil skje både i form av hva som skal kommuniseres ut, hvordan vi skal gjøre det, en også hvordan vi former våre interne læringsarenaer.
2. parallelt med utviklingen og implementeringen av KS læring, utvikle et todelt opplæringsprogram for alle ansatte. Første del av programmet skal være en felles introduksjonsdel som alle nyansatte skal gjennomføre. Her skal den nyansatte få innblikk i blant annet Hol kommunes verdigrunnlag, organisering, organisasjonskultur, personl håndbok og hva det vil si å være ansatt i en kommune. i del to av opplæringsprogrammet tilpasse den enkelte ansattes fagområde.

Effektiv og synlig lederskap

MÅL: Utvikle et helhetlig og utfordrende lederskap

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. være innovativ og omstillingsdyktig. Omstilling vil i årene som kommer være en kontinuerlig prosess med fokus på bedre tjenester og mer effektiv forvaltning. Det betyr i praksis at vi må jobbe på nye måter. Det er derfor avgjørende at organisasjonen fortsetter sin satsing på LEAN-metodikken i egen organisasjon.
2. Lederopplæring og utvikling av kjernekompetanse.
3. ta i bruk KS læring som et verktøy/plattform for både intern og ekstern læring. ved bruk av KS læring skal Hol kommune utvikle egne nettkurs eller ta i bruk nettkurs som er utviklet av andre kommuner.

4. i samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene vurdere ulike tiltak som skal bidra til reduksjon av sykefraværet. Virkemidlene som vil bli tatt i bruk kan være de løpende prosessene som skjer i regi av KS, NAV og IA-avtalen.
5. arbeide aktivt med utvikling av heltidskultur og alternative arbeidstidsordninger. Bidra til å fremme lettere rekruttering gjennom mer attraktive arbeidstidsordninger, større stillinger og tilstedeværelse. Etablere et aktivt samarbeid i dette arbeidet med de berørte arbeidstakerorganisasjoner, Fagforbundet og NSF.

Hol kommunes målsetning er å øke nærværet, det vil si å redusere sykemeldte og egenmeldte fravær, samt å utvikle heltidskultur blant de ansatte.

Prioriterte tiltak/aktiviteter	Resultat 2017	Mål 2019-2022	Ansvar
Nærvær	93,9 %	95,0 %	Alle

Rekruttering

MÅL: Beholde og rekruttere arbeidskraft

Strategier for å nå målet:

Hol kommune skal:

1. opprettholde tidligere målsetting med en lærling pr. 1000 innbygger. KS arbeider for å styrke yrkesopplæringens status, bedre mulighetene for yrkeskvalifisering og realisere samfunnskontraktens ambisjoner om flere lærlinger i kommunal sektor (KS' eierstrategi).
2. kommunen være en aktiv pådriver mot videregående skole, ungdomstrinnet i grunnskolen og opplæringskontoret for å nå ut til mulige lærlingekandidater.
3. sammen med de øvrige Hallingdalkommunene og Valdresregionen arbeide aktivt med videre- og etterutdanning for medarbeidere i kultur-og oppvekst bl.a. i samarbeid med Høgskolen på Vestlandet.
4. foreta en kartlegging av kommunale etater sitt kompetansebehov, både på kort og lang sikt.

Organisasjonens hovedutfordringer

Virksomhet/område	Behov	Strategier	Tiltak
Omsorgstjenestene	<p>Sikre kvalifisert personell til helse og omsorgstjenestene</p> <p>Sikre nok og rett kompetanse til rett sted og rett tid</p> <p>Utvikle kompetanse mellom annet innen kvalitetsforbedring, velferdsteknologi, saksbehandling og innovasjon</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rekruttering • Beholde • Alternative turnusordninger • Heltidskultur • Kompetanseplaner • Kompetanseutvikling og bruk av kompetanse på tvers ut i fra behov • Desentralisert opplæringstilbud 	<ul style="list-style-type: none"> • Opprettholde lærlingeordningen • Utvikle gode praksisordninger for praksiskandidater • Bruke og videreutvikle e- læring • Etter- og videreutdanning av ufaglærte • Etter- og videreutdanning av faglærte og høgskoleutdannede • Lederutvikling • Kommunalt og regionalt nettverksarbeid
Alle avdelinger	<p>Generell kompetanseutvikling</p> <p>Implementere LEAN</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Interne læringsarenaer • Videreutdanning • Innovativ og omstillingsdyktig 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurs gjennom KS læring • Desentraliserte høgskoleutdanning • LEAN-håndbok
Personal	Produksjonskurs KS læring (utvikle e-kurs)	<ul style="list-style-type: none"> • Nøkkelpersonell fra etatene deltar på produksjonskurs 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurs gjennom KS Agenda el. andre
Personal	Sammen med øv. kommuner utrede kompetansebehov innenfor ulike fagområder for Hallingdalkommunene	<ul style="list-style-type: none"> • Regional plan for økt kompetanse (delmål) 	<ul style="list-style-type: none"> • Utrede hvordan opplæring og videreutdanning kan koordineres mellom Hallingdalkommunene • Behov kartlegges
Kultur- og oppvekst	Videreføre strategisk kompetansestyring (kartlegge, beholde, rekruttere, utvikle, mobilisere, avvikle).	<ul style="list-style-type: none"> • Kompetanse for kvalitet videreføres. • Samarbeid med Høgskolen på Vestlandet om videre- og etterutdanning 	<ul style="list-style-type: none"> • Styrerutdanning, rektorutdanning • Videreutdanning av lærere (jf.krav 2025) • Logopedutdanning • Spes. ped. • Etterutdanning alle medarbeidere

Forklaring til ansvarsområdene:

Ansvar	Forklaring
TE	Teknisk etat
KO	Kultur og oppvekstetaten
P&U	Plan og Utviklingsavdelingen
HO	Helse og omsorg
FHG	Folkehelsegruppa
Fellestj.	Fellestjenester

ØKONOMIPLAN 2019-2022

Økonomiske rammebetingelser

Pris- og lønnsforutsetninger 2019

Regjeringen presenterte statsbudsjettet 2019 den 08.10.18. Fylkesmannen i Buskerud formidlet samtidig for kommunene hvilke virkninger statsbudsjettet gir for fylkets kommuner.

Pris – og lønnsvekst for kommunesektoren (kommunal deflator) for 2019 er anslått til 2,8 %. Kommunene i Buskerud anslås samlet sett å få en nominell vekst i de frie inntektene på 3,1 %. Hol kommune får 3,3 % vekst, som er en økning i forhold til deflator.

Deflator består av en delindeks for lønnsvekst, og en delindeks for kjøp av varer og tjenester. Påregnet lønnsvekst inngår i denne med 3,25 % og teller knapt 2/3 av deflatoren. Følgende kostnader dekkes ikke av deflator: Rentekostnader, pensjonskostnader som øker mer enn lønnsvekst, og demografikostnader. Disse kostnadselementene må dekkes av veksten i frie inntekter.

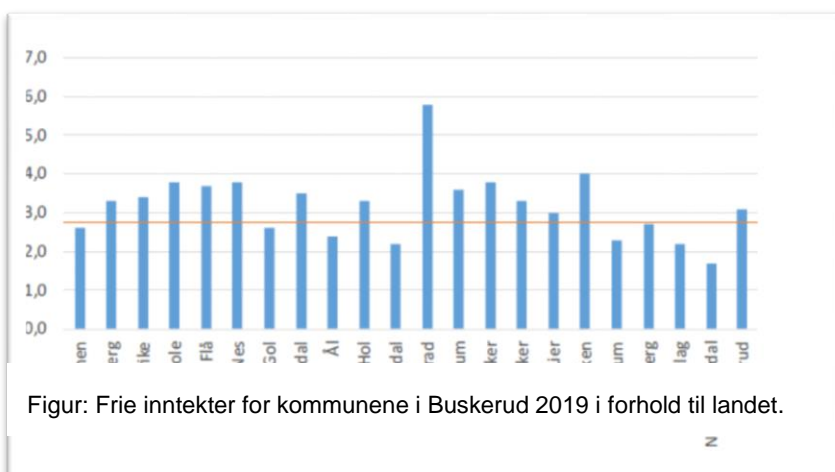
Skatt og rammetilskudd 2019 (frie inntekter)

På landsbasis er det en nominell vekst i frie inntekter på 2,9 %. Anslaget på frie inntekter for Hol kommune er en vekst på 3,3 %, det vil si 8,7 mill. kr. Totale frie inntekter for Hol kommune er budsjettert med 270 mill. kr for 2019.

Skatteanslaget for Hol kommune bygger på disse forutsetningene, og anslås til 179 mill. kr for 2019. Fordelt pr innbygger utgjør skatteanslaget i Hol 130 % i forhold til landsgjennomsnittet. Inntektsutjevningen gjør at Hol kommune trekkes 60 øre pr krone over landsgjennomsnittet for å utjevne skattenivået. Dette vil innebære en omfordeling av skatteinntektene fra Hol kommune til fellesskapet på 26 mill. kr, som trekkes fra rammetilskuddet.

Rammetilskuddet (inntektssystemet) før skatteutjevningen viser en tildeling til Hol kommune på 116,6 mill. kr. Tilskuddet er budsjettert med 90 mill. kr etter skatteutjevningen.

Rammetilskuddet er sammensatt slik:

Figur: Frie inntekter for kommunene i Buskerud 2019 i forhold til landet.

	Kroner
Innbyggertilskudd (likt beløp pr. innb.)	111 318 550
Utgiftsutjevningen	4 568 000
Inntektsgarantiordningen	-240 000
Tilskudd særskilt fordeling:	
Helsestasjon og skolehelsetjenesten	626 000
Frivilligsentral	414 000
Rammetilskudd før inntektsutjevning:	116 686 550

Regjeringens foreslåtte tilskudd pr. innbygger er kr 24 710. Antall innbyggere i Hol kommune pr. 1/7 2018 var 4505. Dette er grunnlaget for innbyggertilskuddet.

Utgiftsutjevningen består av omfordeling som følge av forskjeller i beregnet utgiftsbehov basert på aldersfordeling, innvandring, inntektsnivå, uføre, aleneboende, utdanningsnivå, landbrukskriterium og netto virkning av statlige/private skoler. Dette gir en sum utgiftsutjevning for Hol på kr 4 568 000. For å oppnå en rimelig utjevning av de økonomiske forutsetningene blir også inntektene utjevnet. Endringer som følge av endret skatteinngang blir ikke kompensert, og for Hol gir det en negativ nettoeffekt. Øvrige tilskudd er øremerket helsestasjon og skolehelsetjenesten, samt frivilligsentraler. Midlene til frivilligsentraler er gitt i en særskilt fordeling i fireårsperioden 2017-2020.

Inntektssystemet inneholder også vekstkommunetilskudd, distriktstilskudd og regionsentertilskudd. Hol kommune mottar ingen av disse i 2019. De øvrige kommunene i Hallingdal, samt Krødsherad og Numedalskommunene mottar distriktstilskudd, men Hol mottar det ikke. Dette er hovedsakelig grunnet skatteinntektene som for Hol sin del er over 120 prosent av landsgjennomsnittet.

Statsbudsjettets satsinger innenfor frie inntekter

Statsbudsjettets forslag til økning i frie inntekter må ses i sammenheng med økte utgifter knyttet til befolkningsutviklingen og økte pensjonskostnader. Av veksten i frie inntekter skal også følgende dekkes:

- Tidlig innsats i skolen. Følger lærernormen om flere lærerårsverk.
- Opptappingsplan på rusfeltet (sosialhjelp)
- Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering
- Psykolog i kommunene (lovfestet fra 2020) og fastleger i kommunene (styrking)
- Dagaktivitetstilbud for demente
- Utskrivningsklare pasienter innen rus og psykisk helse. Oppholdskommunen får plikt til å betale for utskrivningsklare pasienter.
- Gratis kjernetid i barnehage for 2-åringer, i tillegg til 3-5-åringer. Gjelder familier med lav inntekt.
- Økt tilgang på barnehagelærere
- Ressurskrevende tjenester. Det har vært en sterk vekst i ordningen. Det foreslås en innstramning ved å øke innslagspunktet med 50 000 kr (til 1 320 000 kr). Kompensasjonsgraden beholdes uendret på 80 % av egne netto lønnsutgifter. Tilskuddsordningen gjelder for tjenestemottakere til og med det året de fyller 67 år.

Eiendomsskatt

For årsbudsjettet 2019 forutsettes det at skrives det ut eiendomsskatt med 2 promille for bolig – og fritidseiendommer og 7 promille for næringseiendommer, nettanlegg og

kraftproduksjonsanlegg. Det er budsjettert med 23,9 mill. kr i eiendomsskatt fra bolig – og fritidseiendommer.

Det er budsjettert med 36,3 mill.kr i eiendomsskatt fra næring, kraftverk og linjenett. Fra 2019 blir produksjonsutstyr – og installasjoner fritatt for eiendomsskatt, etter endring i eiendomsskatteloven. Eiendommer som har blitt definert som verk og bruk må omtakseres og defineres som næringseiendommer. Dette gjelder ikke kraftverk. Lovendringen vil utgjøre om lag 150 000 kr i lavere eiendomsskatteinntekter for Hol kommune i 2019, og deretter 50 000 kr lavere inntekt pr år til 2024 da lovendringen skal være innfasert. Til sammen er det budsjettert med 60 mill. kr i eiendomsskatteinntekter.

Inntekter fra kraftbransjen

Dette forutsettes i henhold til sikrede kraftinntekter fra konsesjons – og andelskraft som vist i figur fra Ustekveikja Energi. Figuren viser total inntekt pålydende 36,3 mill.kr i 2019. Av dette er det budsjettert med 2,5 mill. kr i skatteutbetaling, samt 2,1 mill. kr i honorar til UKE. I tillegg forutsettes overføring fra Ørteren kraftverk på 1,5 mill. kr for 2019. Totale kraftinntekter

er budsjettert til 33,3 mill. kr i 2019. Det er forutsatt kraftinntekter i størrelsesorden 42 mill. kr i 2020 og 51 mill. kr i 2021 og 2022, med forbehold om sikringsgrad.

Pensjonskostnader

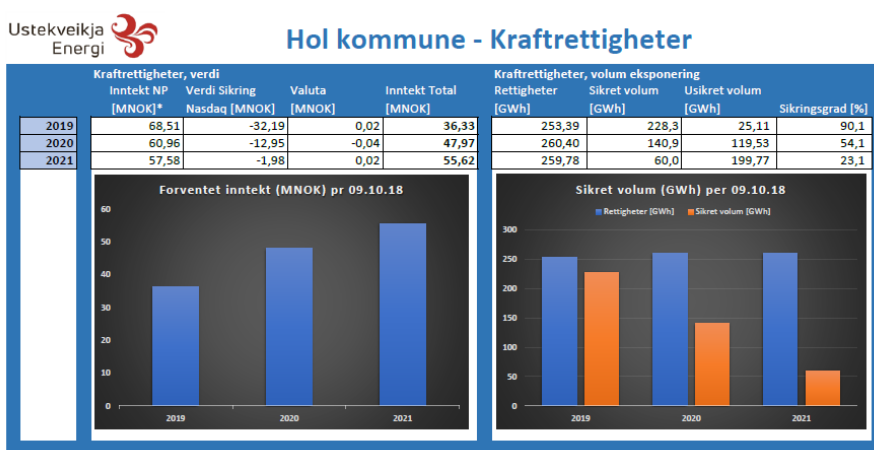
Dette beregnes ut fra lønnsvekst, rentenivå, uføreandel og levealder. KLP har forutsatt minimale endringer: uendret grunnlagsrente for ny opptjening, minimale endringer i forsikringspremie og administrasjonssatser, ingen endringer for AFP. Reguleringspremien er basert på en antatt årslønnsvekst på 3,2 %. Pensjonspremien er beregnet til 44,1 mill. kr, med et premieavvik på 16,1 mill. kr. Dette gir en pensjonskostnad på 28 mill. kr. Tidligere års premieavvik må utgiftsføres med 3,6 mill. kr, slik at samlet pensjonskostnad blir 31,5 mill. kr.

Nye investeringer

Det er planlagt investeringer i 2019 for 85,1 mill inkl. mva. kr. Av dette er 16 mill. kr selvkostfinansierte vann – og avløpsinvesteringer som dekkes inn gjennom gebyrer. 46,7 mill. kr er planlagt for prosjekt 143 Trafikksikkerhetstiltak og t-kryss på øst – og vestsiden av Geilo skole- og idrettsområde. I tillegg er det budsjettert med 3,75 mill.kr til kommunale veger. Videre er det planlagt 18,6 mill. kr til diverse investeringer som branntekniske tiltak på Geilotun og Hol kommunehus, ombygging av resepsjon i kommunehuset, traktor til driftsavdelingen, plassbygd tankbil, amfi og ventilasjon i Geilo samfunnshus, investeringer på veger og innkjøp av utstyr til barnehage og helseetaten. Se Investeringsbudsjettet i skjema 2 B.

Disse investeringene er planlagt å finansieres slik: 69,4 mill. kr i bruk av lån, 1 366 000 kr i bruk fra ubundne investeringsfond. Til Geilo samfunnshus har Buskerud fylkeskommune bevilget 2,8 mill. kr i tilskudd. Det er budsjettert med 0,6 mill. kr i tilskudd fra Husbanken til

Prognose fra UKE pr. 9.okt. 18:

ombygging for omsorgsbolig. Resterende 13,8 mill. kr er merverdiavgift som er fradragsberettiget. Det vises til skjema 2 A.

Lånegjeld

Lånegjelden forventes å være 441 mill. kr ved utgangen av 2018. Bruk av lånemidler er beregnet å være i størrelses orden 70 mill. kr for de planlagte investeringene. Trolig kan vel 5 mill. kr overføres fra tidligere ubrukte lånemidler, slik at nye låneopptak kan bli 65 mill. kr. I tillegg er det budsjettert med 3 mill. kr i låneopptak i Husbanken for videreformidling av startlån. Det er planlagt avdragsutgifter for 21,5 mill. kr i kommunalbanken og 1,6 mill. kr i Husbanken i 2019, slik at netto økning i lånegjeld forventes å være 45,5 mill. kr i løpet av 2019. Det vil føre til at total lånegjeld kan øke til 486 mill. kr ved utgangen av 2019. Av dette utgjør lånegjeld for Kleivi næringspark 8,2 mill.kr ved utgangen av 2019.

Lånerente

Kommunalbanken har varslet renteøkning basert på anslag fra Norges Bank og markedsrenter. Tabellen viser forventet renteutvikling:

Norges Bank-anslag hentet fra Pengepolitisk rapport 3/18						
ÅR	NB anslag styringsrente	NB anslag påslag i pengemarkedet	NB anslag 3 mnd Nibor	FRA Markedet, (NIBOR 3 mnd)	Kommune margin- påslag på Nibor	Budsjettert lånerente på lange lån
2019	1,04	0,40	1,44	1,50	0,60	2,04
2020	1,49	0,40	1,89	1,81	0,60	2,49
2021	1,92	0,40	2,32	2,03	0,60	2,92
2022	X	X	X	2,24	0,60	2,84

Kommunens lån har i hovedsak Per tiden-rente. Med denne renteutviklingen, og forventet låneopptak er det budsjettert med 9,87 mill. kr i renteutgifter i 2019, 13,1 mill. kr i 2020 og 15,2 mill. kr i renteutgifter i 2021 og 2022.

Disposisjonsfond og investeringsfond

Disposisjonsfondets beholdning er 53,4 mill. kr pr 2. tertial 2018. Det er budsjettert med 4,5 mill. kr i bruk av disposisjonsfond i økonomiplanen. Avsetning til disposisjonsfond er budsjettert med 7,4 mill. kr i 2019.

Ubundet investeringsfond har 2,1 mill. kr i beholdning pr. 2. tertial. Det beregnes at ved årsavslutning vil det gjenstå 1,6 mill. kr på fondet etter finansiering av ombygningsprosjekter som er bevilget. Nye investeringer i størrelsesorden 1,4 mill. kr er foreslått bevilget fra investeringsfondet. Det antas at salgsinntekter fra Dagali flyplass og restmidler fra Høgehaug-prosjektet kan avsettes investeringsfondet i 2018/2019.

Økonomiske handlingsregler

Med vedtatt budsjett for 2019 planlegges de økonomiske nøkkeltallene å resultere slik:

Handlingsregel	2019	Mål	Ansvar
Netto driftsresultat målt i forhold til brutto driftsinntekter	-0,3 %	> 1,75%	Alle
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	10,2 %	> 10 %	Alle
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	68 %	< 50 %	Alle

Økonomiske oversikter

Økonomisk oversikt drift 2019-2022

Tabellen viser kommunens disponible inntekter i planperioden, driftsutgifter, rente- og avdragsutgifter, avsetninger og planlagt netto driftsresultat.

Tekst	Regnskap 2017	Rev. Budsjett 2018	Budsjett 2019	ØkPlan 2020	ØkPlan 2021	ØkPlan 2022
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	13 400 201	13 614 000	14 899 000	15 068 000	15 068 000	15 068 000
Andre salgs- og leieinntekter	115 156 046	109 644 000	143 777 000	135 257 000	132 747 000	132 747 000
Overføringer med krav til motytelse	73 248 030	62 509 900	64 054 200	63 111 200	63 043 700	62 691 700
Rammetilskudd	83 004 166	88 500 000	90 856 000	90 856 000	90 856 000	90 856 000
Andre statlige overføringer	6 318 088	9 559 000	4 095 000	4 095 000	4 095 000	4 095 000
Andre overføringer	3 514 504	3 348 000	3 350 000	3 350 000	3 350 000	3 350 000
Skatt på inntekt og formue	147 433 834	169 500 000	179 300 000	179 300 000	179 300 000	179 300 000
Eiendomsskatt	64 137 444	54 301 302	60 500 000	61 000 000	61 500 000	62 000 000
Andre direkte og indirekte skatter	44 552 212	17 000 000	17 000 000	17 000 000	17 000 000	17 000 000
Sum driftsinntekter	550 764 527	527 976 202	577 831 200	569 037 200	566 959 700	567 107 700
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	260 004 234	264 748 718	276 561 943	273 222 943	273 301 943	273 221 943
Sosiale utgifter	59 687 690	59 729 517	62 633 555	61 134 555	62 707 555	64 454 555
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	82 976 288	76 299 845	75 043 312	74 572 812	74 411 812	74 131 812
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	71 098 188	66 632 000	73 209 000	73 209 000	73 209 000	73 209 000
Overføringer	37 409 358	36 542 000	35 845 500	36 509 000	36 363 500	37 779 500
Avskrivninger	31 510 493	30 393 000	35 620 678	33 100 146	32 769 660	32 106 088
Fordelte utgifter	0	-1 000	0	0	0	0
Sum driftsutgifter	542 686 251	534 344 080	558 913 988	551 748 456	552 763 470	554 902 898
Brutto driftsresultat	8 078 276	-6 367 878	18 917 212	17 288 744	14 196 230	12 204 802
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	7 398 506	7 160 000	7 460 000	7 460 000	7 460 000	7 460 000
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	2 000	0	0	0	0	0
Sum eksterne finansinntekter	7 400 506	7 160 000	7 460 000	7 460 000	7 460 000	7 460 000
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	7 209 419	7 163 000	9 870 000	13 080 000	15 190 000	15 190 000
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	9 216 430	9 650 000	32 100 000	13 000 000	2 000 000	2 000 000
Avdrag på lån	18 954 510	24 655 000	22 155 000	24 855 000	25 655 000	27 155 000
Utlån	4 000	0	0	0	0	0
Sum eksterne finansutgifter	35 384 358	41 468 000	64 125 000	50 935 000	42 845 000	44 345 000
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-27 983 852	-34 308 000	-56 665 000	-43 475 000	-35 385 000	-36 885 000
Motpost avskrivninger	31 510 493	30 393 000	35 620 678	33 100 146	32 769 660	32 106 088
Netto driftsresultat	11 604 917	-10 282 878	-2 127 110	6 913 890	11 580 890	7 425 890
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	21 057 772	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	393 000	12 688 698	5 200 000	0	0	0
Bruk av bundne fond	22 769 623	22 424 000	24 367 895	23 404 895	23 404 895	23 404 895
Sum bruk av avsetninger	44 220 395	35 112 698	29 567 895	23 404 895	23 404 895	23 404 895
Overført til investeringsregnskapet	2 510 564	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	27 907 483	4 129 820	7 740 785	10 618 785	15 285 785	11 130 785
Avsatt til bundne fond	25 407 265	19 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000
Sum avsetninger	55 825 312	24 829 820	27 440 785	30 318 785	34 985 785	30 830 785
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 1A – Driftsbudsjettet

Kommunestyret skal selv vedta driftsbudsjettet, satt opp i henhold til budsjettskjema 1A. Budsjettvedtaket skal gi nettobevilgninger pr sektor i driftsbudsjettet, som det framgår av skjema 1B.

Budsjettskjema 1A - drift	Regnskap 2017	Rev. Budsjett 2018	Budsjett 2019	ØkPlan 2020	ØkPlan 2021	ØkPlan 2022
Skatt på inntekt og formue	147 433 834	169 500 000	179 300 000	179 300 000	179 300 000	179 300 000
Ordinært rammetilskudd	83 004 166	88 500 000	90 856 000	90 856 000	90 856 000	90 856 000
Skatt på eiendom	64 137 444	54 301 302	60 500 000	61 000 000	61 500 000	62 000 000
Andre direkte eller indirekte skatter	44 552 212	17 000 000	17 000 000	17 000 000	17 000 000	17 000 000
Andre generelle statstilskudd	6 318 088	9 559 000	4 095 000	4 095 000	4 095 000	4 095 000
Sum frie disponible inntekter	345 445 745	338 860 302	351 751 000	352 251 000	352 751 000	353 251 000
Renteinntekter og utbytte	7 398 506	7 160 000	7 460 000	7 460 000	7 460 000	7 460 000
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Renteutg., provisjoner og andre fin. utg.	7 209 419	7 163 000	9 870 000	13 080 000	15 190 000	15 190 000
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	9 216 430	9 650 000	32 100 000	13 000 000	2 000 000	2 000 000
Avdrag på lån	18 954 510	24 655 000	22 155 000	24 855 000	25 655 000	27 155 000
Netto finansinnt./utg.	-27 981 852	-34 308 000	-56 665 000	-43 475 000	-35 385 000	-36 885 000
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	27 907 483	4 129 820	7 740 785	10 618 785	15 285 785	11 130 785
Til bundne avsetninger	25 407 265	19 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000
Bruk av tidligere regnsk.m. mindreforbruk	21 057 772	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	393 000	12 688 698	5 200 000	0	0	0
Bruk av bundne avsetninger	22 769 623	22 424 000	24 367 895	23 404 895	23 404 895	23 404 895
Netto avsetninger	-9 094 353	11 982 878	3 827 110	-5 213 890	-9 880 890	-5 725 890
Overført til investeringsbudsjettet	2 510 564	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000
Til fordeling drift	305 858 976	314 835 180	297 213 110	301 862 110	305 785 110	308 940 110
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	305 858 976	314 835 180	297 213 110	301 862 110	305 785 110	308 940 110
Mer/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 1B – Driftsbudsjettet pr etat/sektor

TEKST	R2017	RB2018	Budsjett 2019	ØkPlan 2020	ØkPlan 2021	ØkPlan 2022
TIL FORDELING DRIFT	305 858 976	315 502 072	297 213 110	301 862 110	305 785 110	308 940 110
FORDELT SLIK:						
Sentraladministrasjonen:						
Inntekter eksl. energiomsetning	13 436 901	10 597 000	11 205 000	11 980 000	10 505 000	10 480 000
Utgifter eksl. energiomsetning	63 680 112	58 710 582	56 013 000	53 764 000	55 581 000	57 983 000
Netto driftsramme	-50 243 211	-48 113 582	-44 808 000	-41 784 000	-45 076 000	-47 503 000
Inntekter energiomsetning	42 896 405	38 460 000	70 000 000	60 000 000	59 000 000	59 000 000
Utgifter energiomsetning eksl. Finans	4 443 358	3 933 570	4 600 000	5 600 000	5 600 000	6 100 000
Netto energiinntekter	38 453 047	34 526 430	65 400 000	54 400 000	53 400 000	52 900 000
Kultur- og oppvekstetaten:						
Sum inntekter	32 475 075	28 367 000	27 817 000	27 769 500	27 787 000	27 752 000
Sum utgifter	132 320 623	132 837 000	138 780 443	135 313 943	134 951 443	134 778 443
Netto driftsramme	-99 845 548	-104 470 000	-110 963 443	-107 544 443	-107 164 443	-107 026 443
Helse- og sosialetaten:						
Sum inntekter	36 314 697	32 599 000	36 793 500	36 691 500	36 581 500	36 277 500
Sum utgifter	193 660 147	199 907 000	207 132 500	207 259 500	207 170 500	207 232 500
Netto driftsramme	-157 345 450	-167 308 000	-170 339 000	-170 568 000	-170 589 000	-170 955 000
Teknisk etat:						
Sum inntekter	69 951 243	68 930 200	70 457 000	70 457 000	70 457 000	70 457 000
Sum utgifter	108 179 660	99 885 120	107 784 667	107 657 667	107 657 667	107 657 667
Netto driftsramme	-38 228 417	-30 954 920	-37 327 667	-37 200 667	-37 200 667	-37 200 667
Felleskjøkken:						
Sum inntekter	8 674 635	8 883 000	8 521 000	8 521 000	8 521 000	8 521 000
Sum utgifter	8 295 782	8 883 000	8 521 000	8 521 000	8 521 000	8 521 000
Netto driftsramme	378 853	0	0	0	0	0
Kleivi Næringspark:						
Sum inntekter	1 571 825	1 280 700	1 436 700	1 379 200	1 369 200	1 369 200
Sum utgifter	600 077	462 700	611 700	544 200	524 200	524 200
Netto driftsramme	971 748	818 000	825 000	835 000	845 000	845 000
SUM FORDELT TIL DRIFT	-305 858 977	-315 502 072	-297 213 110	-301 862 110	-305 785 110	-308 940 110

Muligheter, utfordringer og tiltak i

økonomiplanperioden

Sentraladministrasjonen

Muligheter

Forventer innsparinger ved å ansette i stedet for å leie inn konsulenter i plan – og byggesaker. Sentraladministrasjonen har potensiale til innsparinger i tilskudd.

Utfordringer

Gjennomføring av detaljregulering av Vøllo industriområde og vurdere hvem som skal bygge infrastruktur. Det er behov for mer ressurser og kompetanse innen næringsutvikling i kommunen.

Ras- og skredkartlegging på grunn av hendelser de siste årene. Viktig både for beredskap og byggesaker. Forsikringselskaper har antydnet at de vil stille kommuner til ansvar for bygging i ras- og flomutsatte områder. Tiltaket er vist under Samfunnssikkerhet og beredskap.

Tiltak som er lagt inn framlegg til økonomiplan

Tiltak	19	20	21	22	Ansvar
Innsparing trykking og distribusjon av «Slik har vi det i Hol» (årsmelding, – 70 000 kr.)	X	X	X	X	Fellestj.
Velferdsmidler til kommunalt ansatte kr 150 000, jf. Vedtakspunkt 11.	X	X	X	X	Fellestj.
Løypetilskudd 5 mill. kr, jf. Vedtakspunkt 7.	X	X	X	X	P/U
Hol kirkelige fellestråd: opprettholde 2018-nivå i kommunalt tilskudd i 2019, men øke med 2,6 % i 2020-2022	X	X	X	X	Fellestj.
Tilskudd til Hardangerviddatunnellene AS kr 500 000 fra næringsfondet	X				Fellestj.
Kontrollutvalgets budsjett-økning med 80 000 kr	X				Fellestj.
Styrke næringsarbeidet i kommunen, jf. Vedtakspunkt 28.	X				P/U
Ombygging av resepsjonen i kommunehuset (1,375 mill. kr i investering)	X				TE
Gjennomføre detaljregulering og vurdere infrastrukturtiltak på Vøllo industriområde	X				P/U
Geilo kulturkyrkje: garanti om kr 800 000 i tilskudd til orgel, jf. Vedtakspunkt 12.				X	Fellestj.

Kultur og oppvekst

Muligheter

Kultur- og oppvekstetaten har store forventninger til at etaten har kulturskolerektor som også er ansvarlig for kulturavdelingen. Målet er å oppnå synergier ved at disse enhetene jobber tettere sammen. Det er også et mål å samarbeide mer med barnehagene og skolene ved å utnytte felles medarbeiderressurser.

Gode statlige støtteordninger gir Kultur- og oppvekstetaten mulighet til å støtte videreutdanning til medarbeidere med henblikk på blant annet skjerpede krav til kompetanse innen 2025. Det er også et positivt samarbeid om etter- og videreutdanning i Hallingdal. Fokus på Hallingdalprosjektet «Inkluderende læringsmiljø i barnehage og skole» bidrar forhåpentligvis til å redusere utestenging og mobbing i barnehager og skoler.

Nye rutiner for tilpasset opplæring vil forhåpentligvis føre til at skolene utnytter ressurser på en måte som gjør at læringsutbyttet for flere elever blir større.

Utfordringer

Hol kommune opplever stor økning av elever med vedtak om spesialundervisning. I tillegg er det stor arbeidsinnvandring i kommunen, noe som gjør at andel elever med vedtak om undervisning i særskilt norsk øker. Kommunestyret vedtok i mai å bevilge ekstra midler til kultur- og oppvekstetaten for å dekke ekstra ressurser til slik opplæring.

Det er fra 1.8.2018 tilsatt midlertidige stillinger for å ivareta spesialundervisningen. Alle de midlertidige arbeidskontraktene har varighet frem til og med 31.07.19. Det er lagt inn lønnsmidler for dette i 2019-budsjettet.

Kostnadene til barnehage og skole har økt det siste året på grunn av ny pedagognorm i barnehage og økt lærertetthet i skole. Det er antydnet at pedagognormen vil bli ytterligere skjerpet fra sommeren 2019. Tilskuddene til de to private barnehagene har også økt fra 2018 til 2019. Gratis kjernetid i barnehage for 2-åringer, i tillegg til 3-5-åringer vil også føre til reduserte inntekter. Tiltaket gjelder familier med lav inntekt.

Høyere krav til undervisningskompetanse i skolene gjør at Kultur- og oppvekstetaten må sette av en del ressurser til videreutdanning som også utløser behov for vikarer/midlertidige stillinger.

Kultur- og oppvekstetaten må løse erstatning for logoped som slutter i PPT i desember. Pr. oktober 2018 er det 17 barn og unge som har behov for logoped i Hol.

Tiltak som er lagt inn framlegg til økonomiplan

Tiltak - Drift	19	20	21	22	Ansvar
Gjenåpne Skurdalen barnehage med 23 plasser fra 1.8.2018, og samtidig stenge Dagali barnehage, jf. Vedtakspunkt 13.	X	X	X	X	K/O og TE
Kulturminneplan (kr 300 000)	X				K/O
Spillemiddeltiltak jf. Vedtakspunkt 23 og 24: - Geilo IL lysanlegg kunstgressbane (kr 350 000) - Geilo IL ny asfaltert løype (kr 350 000)	X	X			K/O
Utlånsautomater Hol folkebibliotek		X	X		K/O
Tiltak - Investering					
Investeringer i Geilo samfunnshus; ventilasjon og amfi (kr 4 750 000 – delvis dekket av fylkeskom.)	4,75				TE (og K/O)
Nærmiljøanlegg Hallingskarvet skole (restmidler fra 2018 overføres til 2019)	1,0				TE
Ventilasjon Hallingskarvet skole	0,8				TE
Tiltak til uteområdet i Hol barnehage (kr 263 000 over 2 år)	X	X			K/O

Helse og omsorg

Muligheter

Tjenesteinnovasjon, forebygging, aktivitets- og lavterkseltilbud, som hverdagsrehabilitering og -mestring vil en kunne hindre og utsette behov for helse og omsorgstjenester.

Tverrfaglig samarbeid om ressurser og kompetanse, og et godt interkommunalt samarbeid vil føre til at vi et bedre og mer riktig tilpasset tilbud.

Forebygging, tidlig og tverrfaglig innsats for barn og unge og deres familier er viktig satsingsområde både for å sikre gode oppvekstvilkår og redusere sosiale forskjeller.

Utfordringer

Fra år 2019 får kommunen betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter innen psykisk helse. Pr i dag er usikkert på hvordan dette vil gjøre utslag både i forhold til tjenestebehov og boligbehov.

Fra år 2020 blir det lovfestet for kommunen å ha psykolog, ergoterapeut og helsesøster. Kommunen har fått styrkingsmidler for å kunne tilsette psykolog i 2018 og styrke psykisk helse. Kommunen har i dag 2 ergoterapeut og 2 helsesøster. Det er ytterligere 1 helsesøster under utdanning.

Det er flere som har behov for omfattende tjenester, og flere av dem er yngre personer. Pasienter blir skrevet ut fortere fra spesialisthelsetjeneste og mange har store behov når de kommer tilbake til kommunen. Behovet for både hjemmetjenester, miljøterapi, omsorgsboliger med heldøgnsomsorg og plass på sykehjemmene er økende.

Det bør utarbeides en langsiktig helhetlig plan for utvikling og investering i bygg innen bo- og behandlingsformål innen helse og omsorgstjenestene.

Tjenesteinnovasjon, kvalitetsforbedring, omstilling og nye måter å jobbe på vil være ressurskrevende i utviklingsfasen.

Over tid har det vært en økende belastning på fastlegeordning og legevakt. Årsaken er sammensatt med både nye oppgaver, krav til rapportering et økende antall på gjennomreise og turister både sommer og vinter.

Tiltak som er lagt inn forslag til økonomiplan

Tiltak - drift	19	20	21	22	Ansvar
Legevakt, legevaktsamarbeid (kr 500 000)	x	x	x	x	HO
Styrking av fastlegeordning (kr 250 000)	x	x	x	x	HO
Kommunepsykolog (kr 98 000 i 2019 – inn i rammeoverføring fra 2020)	x	x	x	x	HO
Styrking av kommunalt rusarbeid og psykisk helse (kr 65 000 i 2019- Gradvis opptrapping over 3 år, inn i rammeoverføring - sannsynligvis fra 2021)	x	x	x	x	HO
Ferietilskudd til barn og unge med nedsatt funksjonsevne (kr 100 000)	x	x	x	x	HO
Investeringstiltak	19	20	21	22	Ansvar
Omgjøring av kommunal bolig til heldøgnsomsorg (kr 1,5 mill. i investering, kan få inntil 45 % i investeringstilskudd fra Husbanken)	0,9				TE/HO
Utstyr til fotterapi (kr 300 000 i investering)	0,3				HO
Oppgradering av uteområder Kringlemyr 8 og 10 (kr 800 000 i investering)	0,8				TE/HO
LMP-telefoner i helse og omsorg (kr 156 000)	0,15				HO
Rehabilitering av tak - Geilotun	1,88				TE

Teknisk etat og infrastruktur

Muligheter

Etter flere år med fokus på omstilling og økt effektivisering er det forventninger til at tjenester og aktiviteter under Teknisk etat vil se ytterligere resultat av samhandling og synergi mellom etater, avdelinger og ikke-kommunale foretak.

Innen brann og redning har en i 2018 lagt ned mye arbeid for å avklare muligheter for samhandling med Vestre Viken/ambulansetjenesten og Politi, gjennom et felles beredskapssenter på Geilo for å gi bedre tjenester og økt kostnadseffektivitet på sikt.

Innen Eiendomsforvaltning, som har gjennomgått 2 evalueringer, er det forventninger til at rekruttering av Husøkonom eller tilsvarende, vil gi både bedre tjenester og økt effektivitet innen drift av kommunale formålsbygg. Ytterligere bruk av egne fagressurser i rehabilitering og vedlikehold av kommunale bygg vil kunne spare kommunen for store utgifter.

Det samme er tilfelle innen kommunal drift veg, vann og avløp. Det er derfor viktig å avsette ressurser til opplæring, kompetanseheving og godt driftsmateriell.

Utfordringer

De største utfordringene innen teknisk sektor er:

- Brann:
  - Stadig større statlige krav til bemanning, beredskap, opplæring, utstyr, HMS og disponibelt materiell, gjør at utgiftene til brann og redning har lagt beslag på en stadig større del av kostnadsrammen til Teknisk etat. Lønnsutgifter alene har steget med over 18% (1,7 mill.) fra B-2016 til B-2019.
  - I tillegg må en påregne utgifter både tankbil og ny stigebil for å møte statlige krav.
  - Om ny dimensjoneringsforskrift blir vedtatt setter dette krav til 1,5-2 nye lederstillinger.
- Eiendom:
  - Budsjett til byggrehabilitering har ligget på ca. 4 mill. siden slutten av 90-tallet. Dette budsjettet har blitt redusert til det halve de siste årene og er også i 2019 foreslått til ca. 2 mill. Dette medfører at flere tiltak innen byggrehabilitering vil bli presentert som egne investeringstiltak med låneopptak.
  - Flere nye kommunale formålsbygg har medført økte krav til FDV uten at dette har blitt kompensert i driftsbudsjetter og stillingshjemler. Det medfører økt effektivitetskrav til organisasjonen.
- Drift veg, renovasjon, vann og avløp.
  - Innen VA er det også stadig strengere krav til kontroll og kompetanse, noe som medfører at arbeidere må bruke mer av sin arbeidstid til kompetanseheving. Dette, ved siden av økende sykefravær, har gitt et stort arbeidspress på kolleger, siden det i praksis ikke er mulig å operere med vikarer.
  - Kommunal infrastruktur har blitt bygd ut i et stort tempo de siste årene. Flere private VA-anlegg er overført til kommunal drift. Med en infrastruktur som en middels småby og stor spredning på anlegg og nett, er det krevende å drifte dette med en bemanning som mer tilsvarer kommunens innbyggertall.

Tiltak

Alle etablerte investeringstiltak er tildelt et prosjektnummer, som forkortes «P». De planlagte investeringstiltakene presenteres under i tabellform i kategoriene Samferdsel, Vann – og avløpsinvesteringer og Samfunnssikkerhet og beredskap. Beløp presenteres i hele millioner kroner inkludert merverdiavgift. Det vises til skjema 2 B for detaljert budsjett.

Tiltak som er lagt inn i forslag til økonomiplan:

Samferdsel

Tiltak	19	20	21	22	Ansvar
P 143: Etablering av t-kryss/avkjørsler til Geilo skole – og idrettsområde, inkl. V2 reg.plan Geilo sentrum	46,7				TE
Parkeringsplasser øst og vest for skoleområdet		31			TE
Oppgradere det kommunale veinettet samt gang- og sykkelstier iht. hovedplan for vegvedlikehold	3,7	3,7	3,7	3,7	TE

Vann – og avløpsinvesteringer

Tiltak	19	20	21	22	Ansvar
Hellemovegen P027 Rehabilitering VA jfr. Hovedplanen	2,2				TE
Lauvrudvegen P030 Rehabilitering VA jfr. Hovedplanen	1,2				TE
P096 Sanering vann - og avløpsledninger	1	1	1	1	TE
P126 Hovedplan VA	1	1	1	1	TE
P197 Hovedledning kloakk Geilo	4	4	4	4	TE
Ventilasjonsanlegg Ustaoset Renseanlegg	0,3				TE
Nytt/Rehabilitering Dagali Vannverk	1,5				TE
P 143 Vann og avløp	9,6				TE

Samfunnssikkerhet og beredskap

Tiltak	19	20	21	22	Ansvar
Scooter og vinterberedskap Hol brann - og feiervesen	0,15				TE
Avklare videre arbeid med prosjekt Geilo brannstasjon/beredskapssenter	Midler fra 2018				Rådmann
Ras - og skredanalyse	0,25	0,25			P/U
Tankbil til Hol brannvesen. Plassbygd.	2,5				TE
Utbedring av branntekniske tiltak, Hol kommunehus	0,625				TE
Utbedring av branntekniske tiltak, Geilotun	1,0				TE
Traktor til driftsavdelingen	1,0				TE
Skallsikring vannverk og høydebasseng	1,0				TE

Investeringsbudsjettet 2019-2022

Økonomisk oversikt – Investering

Investeringsbudsjettet	Regnskap 2017	Rev. Budsjett 2018	Budsjett 2019	ØkPlan 2020	ØkPlan 2021	ØkPlan 2022
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	1 783 915	4 700 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Andre salgsinntekter	967 720	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	7 994 035	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	4 409 947	5 192 873	13 872 000	6 775 000	925 000	750 000
Statlige overføringer	422 324	0	600 000	0	0	0
Andre overføringer	0	0	2 800 000	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0	0
Sum inntekter	15 577 941	9 892 873	17 772 000	7 275 000	1 425 000	1 250 000
Utgifter						
Lønnsutgifter	0	524 434	1 369 000	0	0	0
Sosiale utgifter	0	142 458	401 000	0	0	0
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	43 878 536	47 202 659	69 416 000	37 600 000	12 300 000	9 000 000
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	0	0	0	0	0	0
Overføringer	7 674 725	5 192 873	13 872 000	6 775 000	925 000	750 000
Renteutgifter og omkostninger	0	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0	0
Sum utgifter	51 553 261	53 062 424	85 058 000	44 375 000	13 225 000	9 750 000
Finansstransaksjoner						
Avdrag på lån	24 585 752	1 664 153	2 100 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000
Utlån	4 960 000	4 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Kjøp av aksjer og andeler	1 505 431	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	422 870	6 028 016	0	0	0	0
Avsatt til bundne investeringsfond	1 555 786	0	0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	33 029 838	13 392 169	6 800 000	6 800 000	6 800 000	6 800 000
Finansieringsbehov	69 005 158	56 561 720	74 086 000	43 900 000	18 600 000	15 300 000
Dekket slik:						
Bruk av lån	53 715 702	47 005 572	69 420 000	40 500 000	15 300 000	12 000 000
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	1 550 596	2 000 000	1 600 000	1 600 000	1 600 000	1 600 000
Overført fra driftsregnskapet	2 510 564	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000
Bruk av tidligere års udisponert	422 870	1 328 016	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	2 003 579	2 468 872	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	756 776	249 260	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	3 185 809	1 810 000	1 366 000	100 000	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	6 187 278	0	0	0	0	0
Sum finansiering	70 333 174	56 561 720	74 086 000	43 900 000	18 600 000	15 300 000
Udekket/udisponert	1 328 016	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 2A - Investeringsbudsjett

Budsjettskjema 2A - investering	Regnskap 2017	Rev. Budsjett 2018	Budsjett 2019	ØkPlan 2020	ØkPlan 2021	ØkPlan 2022
Investeringer i anleggsmidler	51 553 261	9 300 000	85 058 000	44 375 000	13 225 000	9 750 000
Utlån og forskutteringer	4 960 000	4 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Kjøp av aksjer og andeler	1 505 431	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000
Avdrag på lån	24 585 752	2 000 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsetninger	1 978 656	500 000	0	0	0	0
Årets finansieringsbehov	84 583 099	17 500 000	91 858 000	51 175 000	20 025 000	16 550 000
Finansiert slik:						
Bruk av lånemidler	53 715 702	13 000 000	69 420 000	40 500 000	15 300 000	12 000 000
Inntekter fra salg av anleggsmidler	1 783 915	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Tilskudd til investeringer	422 324	0	3 400 000,00	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	4 409 947	300 000	13 872 000	6 775 000	925 000	750 000
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	9 544 630	2 000 000	1 600 000	1 600 000	1 600 000	1 600 000
Andre inntekter	967 720	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	70 844 239	15 800 000	88 792 000	49 375 000	18 325 000	14 850 000
Overført fra driftsbudsjettet	2 510 564	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000
Bruk av tidligere års udisponert	422 870	0	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	12 133 442	0	1 366 000	100 000	0	0
Sum finansiering	85 911 115	17 500 000	91 858 000	51 175 000	20 025 000	16 550 000
Udekket/udisponert	1 328 016	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 2B – Investeringsbudsjett pr. prosjekt

Prosjekt	Prosjektnavn	Regnskap 2017	Rev. Budsjett 2018	Årsbudsjett 2019	Øk.Plan 2020	Øk.plan 2021	Øk.plan 2022
027	P 027 Hellemovegen VA- nett			2 200 000			
030	P030 VA-nett Lauvrudvegen, Geilo			1 200 000			
000	Ventilasjonsanlegg Ustaøset Renseanlegg			300 000			
000	Nytt/Rehabilitering Dagali Vannverk			1 500 000			
000	Skallsikring vannverk og høydebasseng			1 000 000			
000	Scooter og vinterberedskap Hol brann - og feiervesen			150 000			
143	Trafikksikkerhetstiltak Geilo skole/idrettsområde		2 375 000				
143	P 143 T-kryss Øst og vest for skoleområdet inkl. V2 reg.plan			46 750 000			
143	P-plasser øst og vest for skoleområdet, inkl. adkomst bolig				31 000 000		
143	P 143 Vann og avløp			3 500 000	3 500 000	2 600 000	
143	P 143 Infrastruktur renovasjon					875 000	
000	Tankbil til Hol brannvesen, avd. Geilo. Plassbygd.			2 500 000			
000	Utbedring av branntekniske tiltak, Hol kommunehus			625 000			
000	Utbedring av branntekniske tiltak, Geilotun			1 000 000			
000	Ombygging av resepsjon og sekretariat, Hol kommunehus			1 375 000			
000	Geilotun rehabilitering tak			1 875 000			
000	Traktor Driftsavdelingen Hol			1 000 000			
000	Geilo samfunnshus amfi og ventilasjon			4 750 000			
000	Uteområde Hol barnehage			138 000	125 000		
000	Utstyr til fotterapiavdelingene på institusjonene			375 000			
000	Utskifting og anskaffelse av LMP-telefoner i H/O-etaten			195 000			
000	Omgjøring av kommunal bolig til heldøgns omsorgsbolig			1 875 000			
000	Oppgradering av uteområde for Kringlemyr 8 og 10			1 000 000			
010	Reg.plan I3 Vøllo	0	3 610 000				
026	VA-ledningsnett Tuftehuset-Reinebu	3 813	1 200 000				
033	Ombygging Hovet skole	772 889	1 050 000				
036	Carport hjemmetjenesten	0	1 149 774				
045	Hallingskarvet skole ventilasjon	967 760	0	1 000 000			
047	Ombygging Hol kommunehus	0	437 500				
056	Flytting psykisk helse	34 935	-158 434				
057	Ombygging helsestasjon Geilotun	5 685 363	7 814 637				
077	Tak og ventilasjon Geilohallen	2 397 859	0				
080	Nærmiljøanlegg Hallingskarvet skole	0	1 500 000	1 000 000			
092	P 092 Beredskapssenter, brannstasjon	13 758	611 243				
096	Sanering vann- og avløpsledninger	613 238	1 453 594	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
110	Gatebruksplan Geilo	327 198	1 234 436				
113	Bil- og maskinpark	1 564 790	0				
115	Geilo fase 2, gågate	221 601	0				
117	Amfi omlegging Vesleslåttvegen	1 317 145	1 234 436				
119	Innkjøp utstyr kart og oppmåling	100 000	0				
123	Avløpsledning Gullsteinv.-Hjalmev.	33 865	1 956 136				
126	Hovedplan vann/avløp	381 490	1 511 620	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
127	Geilo stasjon	232 305	249 260				
131	Opparbeidelse returpunkter	443 652	494 348				
135	Varmeanlegg Geilo renseanlegg	0	600 000				
136	Ventilasjonsanlegg Sudndalen renseanl.	0	300 000				
139	Utskifting gml. slamsentrifuge Geilo	0	900 000				
145	Justeringsrett Geilohovda	1 496 105	0				
146	Justeringsrett Holestøl	182 823	0				
147	Ledningsnett Blomsetlia utb.avtale	7 948 992	0				
148	Vei- og gatelys	1 098 743	401 256				
150	Kommunale veier, ramme	0	3 500 000	3 750 000	3 750 000	3 750 000	3 750 000
165	Vannledning Rønsgård-Hegnaveien	3 692 967	0				
168	Avløpsledning Rønsgård-Hegnaveien	3 668 947	0				
169	Utskifting vannledn Nye Havsdalsveien 2009	9 778	233 258				
173	Avløpsledning nye Havsdalsveien 2009	9 778	233 258				
182	Hegnavegen parsell 2	9 923 296	6 506 902				
183	Vannledningsnett Lien, Geilo	12 243	233 777				
184	Kloakkledningsnett Lien, Geilo	12 243	233 777				
186	Hegnavegen utvidelse/fortau	26 134	0				
187	Utvidelse Hol vannverk	5 331 176	678 190				
190	Hol ra ventilasjonsanlegg	154 700	0				
193	Vannledning Høgehaugfeltet	20 050	0				
194	Kloakkledning Høgehaugfeltet	21 010	0				
195	Kleivi kjøp/salg/infrastruktur	0	500 000				
197	Hovedledning kloakk Geilo	2 467 785	8 670 532	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000
198	Høgehaug bo- og behandlingssenter	364 832	2 347 924				
	Sum investeringer	51 553 261	53 062 424	85 058 000	44 375 000	13 225 000	9 750 000

Vedlegg

Kommunale gebyrer og betalingssetser

Se kommunens hjemmeside for Kommunale avgifter.

Gebyrer og betalingssetser er regulert i henhold til selvkostprinsippet og indeksregulering.

Barn og unge

Betalingssetser barn og unge fra 1/1-2019	2019		2018		Endring 2018-2019	
	Sats	Kostpenger	Sats	Kostpenger	Sats	Kostpenger
Skolefritidsordningen (SFO)						
Full plass pr. mnd	kr 1 730	-	kr 1 730	-	0,0 %	
10-timers plass pr. mnd	kr 1 150	-	kr 1 150	-	0,0 %	
Høst- og vinterferie pr. uke	kr 574	-	kr 574	-	0,0 %	
Enkelt dager	kr 170	-	kr 170	-	0,0 %	
Kulturskole						
Individuell undervisning	kr 2 950	-	kr 2 850	-	3,5 %	
Gruppeundervisning	kr 1 980	-	kr 1 900	-	4,2 %	
Materiell kunstscole	kr 800	-	kr 800	-	0,0 %	
Tilbud til voksne	kr 3 000		kr 3 000		0,0 %	
Søskenmoderasjon og/eller flere fag **)	25 %		25 %			
**) Gjelder ikke materiell						
Barnehagesatser og kostpenger 1.1-31.7.2019						
5 dager	kr 2 990	kr 160	kr 2 910	kr 158	2,7 %	1,5 %
4 dager	kr 2 860	kr 128	kr 2 805	kr 126	2,0 %	1,5 %
3 dager	kr 2 180	kr 106	kr 2 137	kr 105	2,0 %	1,5 %
2 dager	kr 1 750	kr 101	kr 1 720	kr 100	1,7 %	1,0 %
Barnehagesatser og kostpenger 1.8-31.12.2019						
5 dager	kr 3 040	kr 160	kr 2 910	kr 158	4,5 %	1,5 %
4 dager	kr 2 890	kr 128	kr 2 805	kr 126	3,0 %	1,5 %
3 dager	kr 2 200	kr 106	kr 2 137	kr 105	2,9 %	1,5 %
2 dager	kr 1 750	kr 101	kr 1 720	kr 100	1,7 %	1,0 %
Kjøp av dag	kr 500		kr 500		0	0
Søskenmoderasjon *)	40 % *)		40 % *)		0	0
*) Barn nr. to 40 %, barn nr. tre 30 %						

Barnehagesats følger Stortingets vedtatte makspris.

Helse og omsorg

Betalingssatser for hjemmehjelp og hjemmevaktmester gjeldende fra 1/1-2019.	Pr time		Endring	Maks pr mnd		Endring
	2019	2018	2018-2019	2019	2018	2018-2019
Husstandens inntekt pr år						
Mindre enn 2 G ¹⁾	205 kr	75 kr	130 kr	205 kr*	205*	0 kr
2 - 3 G	205 kr	138 kr	67 kr	900 kr	753 kr	147 kr
3 - 4 G	250 kr	200 kr	50 kr	1 400 kr	1 297 kr	103 kr
4 - 5 G	250 kr	217 kr	33 kr	2 250 kr	1 958 kr	292 kr
Over 5 G	275 kr	240 kr	35 kr	2 800 kr	2 504 kr	296 kr

¹⁾ G= grunnbeløp i folketrygden. Beregnes hvert år pr 1/5. Grunnbeløpet pr 1/5-2018 er 96 883 kr.

*Betalingstak pr. mnd. justeres i tråd med forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester §10.

Trygghetsalarm Priser gjeldende fra 1/1-2019.	2019	2018	Endring 2018-2019
Egenandeler:			
Vanlig trygghetsalarm	195 kr	185 kr	10 kr
Mobil trygghetsalarm	220 kr	210 kr	10 kr

Prisene på trygghetsalarm kan bli endret i løpet av året grunnet nye avtaler.

Satser som blir regulert fra sentralt hold. Priser gjeldene fra 1/1-2018 ¹⁾	2019	2018
Tjeneste		
Beboere på korttids plass betaler pr. døgn etter g	¹⁾	160 kr
Dag- eller nattopphold pr dag	¹⁾	80 kr

¹⁾ Disse vil bli justert i tråd med statlige føringer. Justeringen kommer i desember 2018.

Bruk av behandlingsbasseng og treningsrom på fysikalsk avdeling Geilo	2019	2018	Endring 2018-2019
Pr. gang	70 kr	60 kr	10 kr
Frisklvsresept	325 kr	300 kr	25 kr
Leie av bassenget utenom fysioterapi	450 kr pr. gang		

Tilkjørt middag. Priser gjeldende fra 1/1-2019.	2019	2018	Endring 2018-2019
Hel porsjon	kr 85	kr 85	0

Opphold på dagsenter pr. dag. Priser fra 1/1-2019.	2019	2018	Endring
			2018-2019
Dagsenter for demente	105 kr	95 kr	10 kr
Dagsenter HUSET	105 kr	95 kr	10 kr
Steensheim AKT	105 kr	95 kr	10 kr

Frisør. Priser fra 1/1-2019.	2019	2018	Endring
Tjeneste			
Vask og legg langtidsplass	0 kr	0 kr	0
Vask, legg og klipp langtidsplass	350 kr	250 kr	100 kr
Vask og legg korttidsplass	350 kr	250 kr	100 kr
Vask, legg og klipp korttidsplass	475 kr	375 kr	100 kr
Permanent, alle	1 100 kr	970 kr	130 kr
Herreklipp, langtidsplass og korttidsplass	350 kr	250 kr	100 kr
Fotpleie ¹⁾			

1) Pris fastsettes av fotpleier.

Andre betalingstjenester (omsorgsboliger med heldøgns omsorg) Priser fra 1/1-2019.	2019	2018	Endring 2018-2019
Alle måltider (middag og tørrmat)	3 250 kr	3 200 kr	50 kr
Vaskertjenester innkl. leie av sengetøy og håndklær	325 kr	310 kr	15 kr
Vask av privat tøy	325 kr	310 kr	15 kr
Diverse renholdsartikler (toalettpapir, renholdsartikler)	150 kr	105 kr	45 kr

Bolig, eiendom og tekniske tjenester

Byggesaker. Gebyr med virkning fra 1/1-2019	2019	2018	Endring 2018-2019
	Ett-trinns og rammesøknad	Ett-trinns og rammesøknad	
Søknad med krav om ansvarlige foretak, pbl. § 20-1, 20-3			
a) nybygg (en boenhet) tilbygg, påbygg, underbygging			
Tiltaksklasse 1	Kr 16400	kr 15 990	2,5 %
Tiltaksklasse 2	Kr 26200	kr 25 594	2,5 %
Tiltaksklasse 3	Kr 39300	kr 38 386	2,5 %
a) nybygg ene og to-mannsbolig	Kr 13100	kr 12 792	2,5 %
a) tilbygg over 50m2, påbygg, underbygging og anneks til ene og to-mannsbolig.	Kr 7600	kr 7 462	2,5 %
a) tilbygg over 50m2, påbygg, underbygging og anneks til fritidsbygg med en boenhet..	Kr 10900	kr 10 660	2,5 %
b) Vesentlige endring av a)	Kr 6600	kr 6 396	2,5 %
c) Fasadeendringer	Kr 6600	kr 6 396	2,5 %
d) Bruksendring nevnt under a)	Kr 13100	kr 12 792	2,5 %
e) Riving av tiltak nevnt under a)	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
f) Bygningstekniske installasjon			
Tiltaksklasse 1	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
Tiltaksklasse 2	Kr 6600	kr 6 396	2,5 %
Tiltaksklasse 3	Kr 9800	kr 9 594	2,5 %
f) Rehabilitering av pipe	Kr 1600	kr 1 538	2,5 %
g) Oppdeling og sammenføring av bruksenheter			
Tiltaksklasse 1	Kr 6600	kr 6 396	2,5 %
Tiltaksklasse 2	Kr 13000	kr 12 792	2,5 %
Tiltaksklasse 3	Kr 19700	kr 19 198	2,5 %
h) Innhegning mot veg	Kr 2600	kr 2 563	2,5 %
i) Plassering av skilt/reklame	Kr 2600	kr 2 563	2,5 %
j) Midlertidige bygging, konstruksjoner/anlegg	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
k) Vesentlige terrengingrep	Kr 6600	kr 6 396	2,5 %
l) Veg<1 km, p.plass< 10 biler og landingsplass	Kr 6600	kr 6 396	2,5 %
Andre	Kr 13100	kr 12 792	2,5 %

Gebyrene som nevnt i punkt a reduseres med 20% når søknaden er komplett ved innsending av søknaden.

Byggesaksbehandling. Priser gjeldende fra 1/1-2019	2019	2018	Endring 2018-2019
Timepris	kr 1 000	kr 974	2,5 %

Byggesaker. Priser gjeldende fra 1/1-2019	2019	2018	Endring 2018-2019
Tiltak som krever søknad og tillatelse og som kan forestås av tiltakshaver § 20-4, a,b,c, d og e			
a) mindre tiltak på bebygd eiendomme ene og to-mannsbolig	Kr 3300	kr 3 198	2,5 %
a) mindre tiltak på bebygd eiendom	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
b) alminnelig driftsbygning i landbruket	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
c) plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner og anlegg, inntil 2 år	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
d) opprettelse av grunneiendom mv. som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
e) andre mindre tiltak som etter kommunens skjønn kan forestås av tiltakshaver	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
Deling etter § 20-3			
m) Deling av eiendom eller bortfeste for mer enn 10 år når søknaden er i samsvar med grenser fastsatt i godkjent regulerings- eller detaljplan	Kr 3800	kr 3 731	2,5 %
Deling av eiendom i uregulerte områder eller der grenser ikke er fastsatt i godkjent regulerings- eller detaljplan	Kr 9300	kr 9 061	2,5 %
Andre tiltak			
Andre tiltak unntatt fra kap. 20	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
Dispensasjoner etter pbl §§ 19-2 og 19-3			
Fra kommuneplan, reguleringsplan, eller forskrifter i plan- og bygningsloven der saken må sendes til ekstern høring eller behandles politisk	Kr 16400	kr 15 990	2,5 %
I saker som ikke skal på ekstern høring NB. pr dispensasjonsforhold.	Kr 4900	kr 4 797	2,5 %
Enkle dispensasjoner knyttet i mot boligformål	Kr 3800	kr 3 731	2,5 %
Sakkyndig bistand			
Fakstiske kostnader for bistand pluss et gebyr på	Kr 3800	kr 3 659	2,5 %
Kommunal godkjenning av foretak/person for arbeid jf. SAK10 § 11-4, SAK10 § 6-8			
For hver godkjenning der foretaket/person ikke har sentral godkjenning	Kr 1700	kr 1 671	2,5 %

Planbehandling. Gebyr med virkning fra 1/1-2019	2019	2018	Endring 2018-2019
Detaljregulering pbl § 12-3			
Fremleggelse for politisk rådgivning iht pbl § 12-8	Kr 21000	kr 20 500	2,5 %
Behandling frem til 1. gangs behandling	50% *	50% *	0,0 %
Behandling til og med 1. gangs behandling, på sakskartet.	75% *	75% *	0,0 %
Planareal inntil 10 dekar	Kr 57000	kr 55 606	2,5 %
Planareal 10 – 15 dekar	Kr 76000	kr 74 159	2,5 %
Planareal 15 - 20 dekar	Kr 95000	kr 92 686	2,5 %
Planareal over 20 dekar, tillegg pr. påbegynt dekar	Kr 1900	kr 1 896	2,5 %
Det fastsettes et tilleggsgebyr for bebyggelse			
For eksisterende bebyggelse er gebyret pr 100 m2 BRA	Kr 900	kr 846	2,5 %
For planlagt bebyggelse er gebyret pr 100 m2 BRA	Kr 1200	kr 1 179	2,5 %
Endring av reguleringsplan pbl § 12-14 første ledd			
Mindre endring av reguleringsplan (justert test)	Kr 16400	kr 15 990	2,5 %
Konsekvensutredning pbl § 12-3 tredje ledd og § 4-2 andre ledd			
Behandling av konsekvensutredning til reguleringsplan	Kr 31500	kr 30 750	2,5 %
* 50 og 75% av full sats for planbehandling			

Mindre avløpsanlegg. Gebyr med virkning fra 1/1-2018	2019	2018	Endring 2018-2019
Søknad om utslippstillatelse			
Anlegg der utslippet er kalkulert til < 15 pe	Kr 8200	kr 8 036,00	2,5 %
Anlegg der utslippet er kalkulert til mellom 15-49 pe	Kr 14000		
Anlegg der utslippet er kalkulert til mellom 50 – 99 pe	Kr 20700	kr 20 156,63	2,5 %
Anlegg der utslippet er kalkulert til mellom 100 – 999 pe	Kr 53000	kr 51 742,00	2,5 %
Anlegg der utslippet er kalkulert til mellom 1000-2000 pe	Kr 65300	kr 63 673,00	2,5 %
Søknad om omgjøring av utslippstillatelse			
Anlegg der utslippet er kalkulert til < 15 pe	Kr 4100	kr 4 018,00	2,5 %
Anlegg der utslippet er kalkulert til mellom 15 – 99 pe	Kr 10300	kr 10 080,88	2,5 %
<i>Anlegg der utslippet er kalkulert til mellom 100 – 999 pe</i>	Kr 26500	kr 25 876,13	2,5 %
Anlegg der utslippet er kalkulert til mellom 1000-2000 pe	Kr 32600	kr 31 846,75	2,5 %
Ulovlige utslipp			
Behandling for merarbeid			
Timesats	Kr 1000	kr 973,75	2,5 %
Minstegebyr	Kr 12600	kr 12 284,63	2,5 %
Kostnadsdekning ved sakkyndig bistand i tillegg til gebyr på	Kr 3500	kr 3 454,25	2,5 %

Eiendomsoppgaver. Gebyr med virkning fra 1/1-2019	2019	2018	Endring 2018-2019
Salgsoppgave til eiendomsmeglere, pr oppgave	Kr 2400	kr 2 301,13	2,5 %

Gebyrene for planbehandling reduseres med 20% for planer som gjelder boligformål.

Vann- og avløpsgebyr gjeldende fra 1/1-2019	2019		2018		Endring
	Eks mva	Inkl. mva	Eks mva	Inkl. mva	2018-2019
Fastledd Vannforsyning					
Pris for bolig	1 225 kr	1 531 kr	1 000 kr	1 250 kr	225,00
Pris for fritidsbolig	1 960 kr	2 450 kr	1 600 kr	2 000 kr	360,00
Næringsseiendommer under 499 m ³	1 225 kr	1 531 kr	1 000 kr	1 250 kr	225,00
Næringsseiendommer fra 500 til 1999 m ³	2 450 kr	3 063 kr	2 000 kr	2 500 kr	450,00
Næringsseiendommer fra 2000 til 9999 m ³	3 675 kr	4 594 kr	3 000 kr	3 750 kr	675,00
Næringsseiendommer over 10 000 m ³	6 125 kr	7 656 kr	5 000 kr	6 250 kr	1125,00
Fastledd Avløp					
Pris for bolig	894 kr	1 118 kr	1 000 kr	1 250 kr	-106,00
Pris for fritidsbolig	1 430 kr	1 788 kr	1 600 kr	2 000 kr	-170,00
Næringsseiendommer under 499 m ³	894 kr	1 118 kr	1 000 kr	1 250 kr	-106,00
Næringsseiendommer fra 500 til 1999 m ³	1 788 kr	2 235 kr	2 000 kr	2 500 kr	-212,00
Næringsseiendommer fra 2000 til 9999 m ³	2 682 kr	3 353 kr	3 000 kr	3 750 kr	-318,00
Næringsseiendommer over 10 000 m ³	4 470 kr	5 588 kr	5 000 kr	6 250 kr	-530,00
Forbruksgebyr etter målt forbruk					
Pris pr m ³ vann	16,41 kr	21 kr	17,14 kr	21,43 kr	-0,73
Pris pr m ³ kloakk	12,35 kr	15 kr	16,30 kr	20,38 kr	-3,95
Tilkoblingsgebyr (samme gebyr på vann som for kloakk)					
<i>Gruppe 1: Eiendommer som ikke omfattes av gruppe 2</i>					
Bolig/Hytte	17 500 kr	21 875 kr	17 500 kr	21 875 kr	0,00
Leilighet/fritidsleilighet	7 500 kr	9 375 kr	7 500 kr	9 375 kr	0,00
<i>Gruppe 2: Eiendommer i kommunalt og privat boligfelt som har betalt refusjon eller annen form for opparbeidelseskostnad for vann- og eller avløpsanlegg, eller har stikkledning over 125m.</i>					
Bolig/Hytte	8 750 kr	10 938 kr	8 750 kr	10 938 kr	0,00
Leilighet/fritidsleilighet	3 750 kr	4 688 kr	3 750 kr	4 688 kr	0,00
<i>Gruppe 3: Næringsseiendommer.</i>					
Overnatting/Varme senger pr. kvm	125 kr	156 kr	125 kr	156 kr	0,00
Forretningsareal pr. kvm	95 kr	119 kr	95 kr	119 kr	0,00
Industri og annen virksomhet pr.kvm	65 kr	81 kr	65 kr	81 kr	0,00
Makssum 150 000,- eks.mva					
Vannmålerleie, sats for gebyrreduksjon, tilleggsgebyr m.m.					
Sats for leie av vannmåler iht. § 4,3	225 kr	281 kr	225 kr	281 kr	0,00
Sats for gebyrreduksjon iht. § 3,10	350 kr	438 kr	350 kr	438 kr	0,00
Tilleggsgebyr ved manglende avlesing av vannmåler (§ 4.4, 2 ledd)	400 kr	500 kr	400 kr	500 kr	0,00

Slamgebyr gjeldende fra 1/1-2019	2019		2018		Endring 2018-2019
	Eks mva	Inkl. mva	Eks mva	Inkl. mva	
Tømming av tette tanker/slamavskillere for helårsbebyggelse					
Årlig fastgebyr for alle anlegg	179 kr	224 kr			179
Pr m3 for slamavskiller/tette tanker/store anlegg	179 kr	224 kr			179
Fastgebyr minirensanlegg	0 kr	0 kr			-
Pr. m3 for minirensanlegg	179 kr	224 kr			179
Fastgebyr for store anlegg	0 kr	0 kr			-
Traktor/spesialbiltømming/liten bil pr tømming	550 kr	688 kr			550
Ekstra- og Nødtømminger					
Oppmøte ved ekstratømming	1 194 kr	1 493 kr		0 kr	1 194
Oppmøte ved nødtømming	3 300 kr	4 125 kr		0 kr	3 300
Pr. m3 ved ekstra/nødtømming	565 kr	706 kr	1 454 kr	1 818 kr	-889
Ikke utført ekstra/nødtømming	1 086 kr	1 358 kr	2 306 kr	2 883 kr	-1 220
Behandlingskostnader (ved direkte levering til behandlingsanlegget)	Pr. tonn				
Rensegebyr ved tette tanker/ekstra- og nødtømming - pris pr. m3	150 kr	188 kr	150 kr	188 kr	0 kr

Renovasjon gjeldende fra 1/1-2019	2019		2018		Endring 2018-2019
	Eks mva	Inkl. mva	Eks mva	Inkl. mva	
Dunk - Henteordning					
Renovasjon dunk	2 578 kr	3 223 kr	2 172 kr	2 715 kr	406,00
Renovasjon dunk stor	3 867 kr	4 834 kr	3 258 kr	4 073 kr	609,00
Utvidet henteavstand	297 kr	371 kr	0 kr	0 kr	297,00
Renovasjon dunk kompost	2 063 kr	2 036 kr	1 629 kr	2 036 kr	434,00
Container - Bringeordning					
Fastboende (pr husholdning) hovedleilighet	1 994 kr	2 493 kr	1 629 kr	2 036 kr	365,00
Kompost	1 450 kr	1 813 kr	1 222 kr	1 528 kr	228,00
Hytter og stølsbuer (pr år)	1 289 kr	1 358 kr	1 086 kr	1 358 kr	203,00

Feieavgift gjeldende fra 1/1-2019	2019		2018		Endring 2018-2019
	Eks mva	Inkl. mva	Eks mva	Inkl. mva	
Feiing					
Tilsyn 2. hvert år bolig	75 kr	94 kr			
Tilsyn 4. hvert år bolig	37 kr	46 kr			
Tilsyn 6. hvert år bolig	25 kr	31 kr			
Tilsyn 8. hvert år bolig	19 kr	24 kr			
Feiing 8. hvert år bolig	74 kr	93 kr			
Feiing 6. hvert år bolig	95 kr	119 kr			
Feiing 4. hvert år bolig	138 kr	173 kr	147 kr	184 kr	-9,00
Feiing 2. hvert år bolig	296 kr	370 kr	272 kr	340 kr	24,00
Feiing årlig bolig	592 kr	740 kr	544 kr	680 kr	48,00
Tilsyn 2. hvert år fritidsbolig	145 kr	181 kr			
Tilsyn 4. hvert år fritidsbolig	72 kr	90 kr			
Tilsyn 6. hvert år fritidsbolig	48 kr	60 kr			
Tilsyn 8. hvert år fritidsbolig	36 kr	45 kr			
Feiing 8. hvert år fritidsbolig	139 kr	174 kr			
Feiing 6. hvert år fritidsbolig	185 kr	231 kr			
Feiing 4. hver år fritidsbolig	289 kr	361 kr	289 kr	361 kr	0,00
Feiing 2. hvert år fritidsbolig	577 kr	721 kr			
Feiing hvert år fritidsbolig	1 154 kr	1 443 kr	1 061 kr	1 326 kr	93 kr

Gebyr for forvaltningsoppgaver etter matrikkeloven gjeldende fra 1/1-2019	2019	2018	Endring
Oppretting av matrikkelenhet (Gjelder også uten fullført oppmålingsforretning)			
<i>Oppretting av grunneiendom</i>			
Areal fra 0 – 250 m ²	6 320 kr	6 320 kr	0,0 %
Areal fra 251 – 500 m ²	10 110 kr	10 110 kr	0,0 %
Areal fra 501 – 2000 m ²	15 180 kr	15 180 kr	0,0 %
Areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da	890 kr	890 kr	0,0 %
Fradeling av 5 eller flere parseller i samme forretning betales pr parsell	10 110 kr	10 110 kr	0,0 %
Punktbeste uavhengig av oppmåling i marka	6 320 kr	6 320 kr	0,0 %
<i>Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn</i>			
Areal fra 0 – 250 m ²	6 320 kr	6 320 kr	0,0 %
Areal fra 251 – 500 m ²	10 110 kr	10 110 kr	0,0 %
Areal fra 501 – 2000 m ²	15 180 kr	15 180 kr	0,0 %
Areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da	890 kr	890 kr	0,0 %
<i>Oppmåling av uteareal på eierseksjon (pr. sak)</i>			
Samlet areal fra 0 – 250 m ²	6 320 kr	6 320 kr	0,0 %
Samlet areal fra 251 – 500 m ²	10 110 kr	10 110 kr	0,0 %
Samlet areal fra 501 – 2000 m ²	15 180 kr	15 180 kr	0,0 %
Samlet areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da	890 kr	890 kr	0,0 %
<i>Oppretting av anleggseiendom</i>			
Volum fra 0 – 2000 m ³	6 320 kr	6 320 kr	0,0 %
Volum fra 2001 m ³ – økning pr. påbegynt 1000m ³	1 260 kr	1 260 kr	0,0 %
<i>Registrering av jordsameie</i>			
Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid. Minstegebyr	1 260 kr	1 260 kr	0,0 %
Grensejustering			
<i>Grunneiendom, festegrunn og jordsameie</i>			
Areal fra 0 – 250 m ²	3 790 kr	3 790 kr	0,0 %
Areal fra 251 – 500 m ²	6 320 kr	6 320 kr	0,0 %
<i>Anleggseiendom</i>			
Volum fra 0 – 250 m ³	3 790 kr	3 790 kr	0,0 %
Volum fra 250 – 1000 m ³	6 320 kr	6 320 kr	0,0 %
Arealoverføring			
<i>Grunneiendom, festegrunn og jordsameie</i>			
Areal fra 0 – 250 m ²	12 640 kr	12 640 kr	0,0 %
Areal fra 251 – 500 m ²	15 180 kr	15 180 kr	0,0 %
Arealoverføring pr. nytt påbegynt 500 m ² medfører en økning av gebyret på	3 790 kr	3 790 kr	0,0 %
<i>Anleggseiendom</i>			
Volum fra 0 – 250 m ³	12 640 kr	12 640 kr	0,0 %
Volum fra 251 – 500 m ³	15 180 kr	15 180 kr	0,0 %
Volumoverføring pr. nytt påbegynt 500 m ³ medfører en økning av gebyret på.	3 790 kr	3 790 kr	0,0 %
Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning			
For inntil 2 punkter	1 900 kr	1 900 kr	0,0 %
For overskytende grensepunkter, pr. punkt	640 kr	640 kr	0,0 %
fortsatt neste side.....			

Gebyr for forvaltningsoppgaver etter matrikkelloven gjeldende fra 1/1-2019	2019	2018	Endring
.....fortsatt fra foregående side			
Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter			
For inntil 2 punkter	3 790 kr	3 790 kr	0,0 %
For overskytende grensepunkter, pr. punkt	1 260 kr	1 260 kr	0,0 %
Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid			
Privat grenseavtale			
Gebyr fastsettes etter medgått tid, og minstesats	1 260 kr	1 260 kr	0,0 %
Timepris for medgått tid			
Feltarbeid	1 260 kr	1 260 kr	0,0 %
Kontorarbeid	1 010 kr	1 010 kr	0,0 %
Utstedelse av matrikkelbrev			
Matrikkelbrev inntil 10 sider	175 kr	175 kr	0,0 %
Matrikkelbrev over 10 sider	350 kr	350 kr	0,0 %

Eierseksjonering. Gebyr med virkning fra 1/1-2019	2019	2018	Endring
Eierseksjonering			
Nye satser fra 1/1-2019 etter selvkost prinsippet. Egen sak til kommunestyre		3 147 kr	

Husleiesatser

Husleiesatser omsorgsboliger	Antall	Pr mnd		Endring, kr. pr. mnd. 18 - 19	2 019	2018
		2019	2018			
				1,90 %		
Type bolig						
Stor leilighet	12 stk	4 472	4 389	83	53 669	52 668
Liten leilighet	12 stk	3 644	3 576	68	43 727	42 912
Furumo og Haugtun	8 stk	5 466	5 364	102	65 591	64 368
Leiligheter Geilo og Hol, stor	5 stk	6 523	6 401	122	78 271	76 812
Leiligheter Geilo og Hol, liten	15 stk	5 756	5 649	107	69 076	67 788
Leiligheter i tilknytning til Geilotun	8 stk	3 882	3 810	72	46 589	45 720
Underetasje legekantoret i Hol, liten	1 stk	3 644	3 576	68	43 727	42 912
Underetasje legekantoret i Hol, stor	1 stk	5 022	4 928	94	60 260	59 136
Boliger for barn og unge, K8:						
Stor leilighet (71 m2)	1 stk	7 578	7 437	141	90 940	89 244
Liten leilighet (59,2 m2)	3 stk	6 699	6 574	125	80 387	78 888
Treningsleilighet (47 m2)	1 stk	5 321	5 222	99	63 855	62 664
Omsorgsboliger, K10:						
Leilighet (34,7 m2)	11 stk	3 934	3 861	73	47 212	46 332
Leilighet (43,2 m2)	1 stk	4 887	4 796	91	58 645	57 552
Leilighet (58,4 m2)	2 stk	6 615	6 492	123	79 384	77 904
4 stk stor Høgehaug	4 stk	5 094	4 999	95	61 128	59 988
4 stk små Høgehaug	4 stk	4 535	4 450	85	54 415	53 400

Husleiesatser utleieboliger	Antall		Utleiesats/m2		Sum husleie/mnd		Endring i % 2018-2019
	boliger	m2	2019	2018	2019	2018	
Hol / Hovet	14	1017	68,3	67,0	69 434	68 139	1,9 %
Dagai/Skurdalen	2	163	69,3	68,0	11 295	11 084	1,9 %
Geilo, Kategori I	7	367	71,3	70,0	26 178	25 690	1,9 %
Geilo, Kategori II	26	1997	79,5	78,0	158 726	155 766	1,9 %

Tidspunkt for justering av husleiesatsene følger Husleielovens bestemmelser.

Netto driftsbudsjett pr. sektor, sortert pr. tjeneste.

Sentraladministrasjonen eksl. kraftomsetning

Tjeneste	Tjenestenaavn	Budsjett 2019	Budsjett inkl. endring 2018	Regnskap 2017
1001	Politisk ledelse	3 772 000	4 055 000	3 248 295
1002	Valg	300 000	0	225 800
1004	Interkomm./regionale pol.råd/utvalg	752 000	752 000	570 485
1101	Revisjon og kontrollutvalg	760 000	680 000	861 463
1201	Administrativ ledelse	6 560 000	5 075 000	4 361 684
1202	Økonomitjenester	4 279 000	4 843 000	4 718 384
1203	Personaltjenester	375 000	375 000	486 197
1204	Fellestiltak ansatte	2 316 000	2 389 652	2 833 722
1205	Informasjonstjeneste	3 088 000	3 142 000	16 530
1206	Andre fellesfunksjoner	1 697 000	1 823 000	1 061 754
1207	IKT-tjenester	10 244 000	9 605 500	7 259 950
1301	Administrasjonslokaler	3 000	28 000	0
1701	Årets premieavvik	-17 700 000	-15 594 000	-4 523 820
1711	Tidligere års premieavvik	4 000 000	2 711 000	1 942 845
1721	Pensjon	0	0	121 602
1731	Premiefond	-1 700 000	-1 500 000	-4 687 176
1801	Eldreråd	75 000	123 000	42 605
1805	Til formannskapet disposisjon	50 000	50 000	0
2011	Barnehagetilbud	24 000	24 000	184 151
2021	Grunnskole	0	0	197 629
2322	Helsestasjon	15 000	35 000	8 788
2341	Aktivisering	15 000	975 000	331 140
2411	Legetjenester	15 000	15 000	129 717
2414	Ergoterapi	7 000	7 000	5 077
2424	Skjenke/bevilgning -kontroll, SLT koord.	-40 000	-40 000	-69 239
2521	Barneverntiltak utenfor familien	0	0	65 161
2531	Administrasjon, ledelse	48 000	48 000	385 742
2532	Direkte brukerretta oppgaver	15 000	15 000	6 835
2541	Administrasjon, ledelse	15 000	15 000	6 835
2542	Hjemmetjenester	15 000	15 000	10 741
2811	Ytelse til livsopphold	0	0	29 133
2812	Ytelse til livsopphold - flyktninger	0	0	29 133
2831	Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig m.v.	500 000	1 500 000	0
2851	Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	15 000	15 000	10 741
2852	Ikke - kommunale veier	500 000	500 000	1 000 000
3011	Plansaksbehandling	3 025 000	3 883 000	2 155 169
3021	Bygge- delings- og seksjoneringsaker	584 000	1 526 000	-275 920
3031	Kart og oppmåling	0	0	46 543
3151	Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	425 000	430 000	379 605
3201	Kommunale jordbrukseiendommer og skoger	-395 000	-385 000	-457 759
3202	Annen kommunal eiendom	0	0	11 723
3251	Næringsforvaltning	2 622 000	977 000	4 278
3252	Næringsstøtte	0	2 657 000	0
3291	Landbruksforvaltning	1 910 000	1 861 000	1 819 364
3301	Tilskudd til lokale transporttiltak	0	0	150 000
3320	Kommunale veier, miljø,trafikksikr. og parkering	3 000	3 000	36 947
3382	Feietjenester	0	0	46 543
3391	Brann og ulykkesberedskap	250 000	0	11 944
3401	Vannforsyning eget vann	0	0	1 100
3451	Distribusjon av vann	323 000	306 000	49 095
3501	Renseanlegg og slambehandling	0	0	1 100
3531	Kloakknett	788 000	650 000	49 139
3541	Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l.	236 000	228 000	46 543
3551	Renovasjon	147 000	143 000	46 543
3601	Vilt- og fiskeforvaltning	0	175 000	83 099
3602	Miljøforvaltning	549 000	950 000	0
3603	Friluftsliv	6 789 000	6 811 000	5 991 805
3701	Bibliotek m. filialer	0	0	31 386
3811	Kommunale idrettsbygg- og anlegg	0	0	2 930
3831	Kulturskole/musikkskole	0	0	14 118
3851	Andre kulturaktiviteter	887 000	0	0
3853	Tilskudd til lag og organisasjoner	0	0	2 500
3857	Bygdearkiv	0	0	2 930
3901	Den norske kirke	6 350 000	6 350 000	6 043 000
3921	Tilskudd tros- og livssynssamfunn	200 000	200 000	222 569
3931	Kirkegårder, gravlunder, krematorier	100 000	100 000	100 000
8001	Skatt på inntekt og formue	0	0	46 543
Sum		44 808 000	48 547 152	37 534 741

Kultur og oppvekst netto driftsbudsjett

Tjeneste	Tjenestenavn	Budsjett 2019	Budsjett inkl. endring 2018	Regnskap 2017
1001	Politisk ledelse	80 000	70 000	71 238
1201	Administrativ ledelse	2 478 000	2 390 000	2 158 781
1204	Fellestiltak ansatte	253 000	341 000	188 576
1207	IKT-tjenester	211 000	132 000	-212 232
1208	Kompetanseutvikling	200 000	713 000	0
2011	Barnehage tilbud	30 813 000	28 057 000	27 960 030
2021	Grunnskole	54 393 000	49 185 000	49 348 082
2022	PP-tjeneste, grunnskole	2 886 000	3 000 000	2 577 611
2024	Opplæring fremmedspråklige i grunnskolealder	0	0	-820 516
2112	PP- tjeneste barnehage	885 000	1 000 000	795 018
2113	Spesialpedagogisk tilbud barn under 6 år	578 000	1 465 000	1 592 860
2114	Barnehage tilbud for språklige minoriteter	335 000	0	503 388
2133	Voksenopplæring etter Oppl.lovens § 5.2 (andre ledd)	796 000	796 000	326 073
2134	Opplæring av voksne fremmedspråklige	0	0	-309 177
2151	Skolefritidstilbud	1 437 443	1 298 000	1 433 216
2211	Drift av barnehageanlegg	0	0	36 237
2221	Drift av skoleanlegg	0	0	64 882
2224	Drift av leirskoleanlegg	493 000	436 000	301 606
2231	Skoleskyss	950 000	1 500 000	1 258 735
2311	Aktivitet barn og unge	2 344 000	2 286 000	2 368 080
2341	Aktivisering	416 000	303 000	649 824
2851	Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	0	0	0
3651	Kulturminnevern	0	0	5 670
3701	Bibliotek m. filialer	2 816 000	2 639 000	2 410 849
3731	Kino	182 000	314 000	371 593
3751	Museum	757 000	833 000	726 046
3771	Musikk	173 000	173 000	173 000
3772	Teater/film	80 000	80 000	35 722
3801	Idrettsanlegg	1 107 000	1 317 000	-137 000
3802	Idrettsaktivitet	285 000	289 000	700 052
3811	Kommunale idrettsbygg- og anlegg	0	100 000	0
3831	Kulturskole/musikkskole	2 625 000	2 813 000	2 457 865
3851	Andre kulturaktiviteter	1 633 000	1 730 000	1 623 998
3854	Bygdebok	-50 000	-50 000	0
3855	Kulturvern	467 000	67 000	40 000
3857	Bygdearkiv	1 287 000	1 138 000	1 088 450
3861	Kulturhus/samfunnshus	55 000	55 000	56 990
	Sum	110 965 443	104 470 000	99 845 547

Helse og omsorg netto driftsbudsjett

Tjeneste	Tjenestenavn	Budsjett 2019	Budsjett inkl. endring 2018	Regnskap 2017
1001	Politisk ledelse	41 000	0	0
1201	Administrativ ledelse	3 057 000	3 149 000	2 762 863
1208	Kompetanseutvikling	184 000	181 000	148 483
1301	Administrasjonslokaler	0	0	14 800
2011	Barnehagetilbud	0	0	83
2023	Opplæringstilbud for funksjonshemmede	0	0	1 175 077
2311	Aktivitet barn og unge	100 000	100 000	0
2321	Administrasjon, helse- og miljørettet helsevern	1 740 000	1 693 000	864 719
2322	Helsestasjon	1 579 000	1 349 000	1 326 737
2324	Svangerskapsomsorg	466 000	542 000	550 890
2325	Skolehelsetjeneste - grunnskole	2 101 000	2 035 000	1 780 288
2326	Skolehelsetjeneste - videregående/helsestasjon for ungdom	62 000	13 000	6 325
2331	Helseforebyggende tiltak	1 710 000	1 088 000	-144 051
2332	Publikumsvaksinasjon	138 000	153 000	85 967
2333	Forebyggende arbeid - edruskap	0	301 000	297 486
2335	Miljøretta helsevern	160 000	170 000	153 298
2341	Aktivering	6 900 000	6 233 000	5 842 201
2342	Støttekontakt	1 320 000	1 341 000	1 175 216
2411	Legetjenester	9 808 000	9 238 000	9 145 994
2412	Legevakt	4 483 000	3 660 000	3 444 866
2413	Fysioterapeutttjenester	2 594 000	2 399 000	2 052 624
2414	Ergoterapi	1 287 000	1 237 000	951 591
2415	Rehabilitering/habilitering	4 286 000	4 137 000	3 520 391
2421	Sosialkontortjeneste	2 570 000	2 564 000	2 517 147
2422	Koordinering av tjenester for flykninger/innvandrere	701 000	1 220 000	1 057 100
2441	Barneverntjeneste	4 623 000	4 546 000	4 205 452
2511	Barneverntiltak i familien	806 000	1 334 000	961 813
2513	Besøks- og avlastningshjem	0	1 293 000	1 255 439
2521	Barneverntiltak utenfor familien	7 480 000	6 070 000	8 597 686
2531	Administrasjon, ledelse	3 668 000	3 487 000	3 332 989
2532	Direkte brukerretta oppgaver	36 067 000	36 582 000	33 829 081
2533	Servicefunksjoner	5 021 000	5 217 000	5 313 062
2541	Administrasjon, ledelse	5 035 000	5 122 000	4 049 994
2542	Hjemmetjenester	49 147 000	45 876 000	45 621 912
2543	Personlig assistent ordning	5 290 000	5 095 000	3 700 894
2544	Trygghetsalarm	-47 000	-20 000	-64 062
2545	Hjelpemidler	54 000	54 000	43 022
2561	Akutthjelp helse og omsorgstjenesten	3 865 000	3 624 000	3 646 758
2611	Institusjoner	0	110 000	13 000
2731	Arbeidsrettede tiltak ii kommunal regi	390 000	390 000	378 770
2751	Introduksjonsordningen	1 951 000	3 552 000	2 408 534
2761	Kvalifiseringsordningen	200 000	0	0
2811	Ytelse til livsopphold	960 000	960 000	846 999
2812	Ytelse til livsopphold - flyktninger	486 000	613 000	443 184
8501	Generelt statstilskudd	54 000	600 000	30 825
	Sum	170 337 000	167 308 000	157 345 447

Teknisk etat netto driftsbudsjett

Tjeneste	Tjenestenavn	Budsjett 2019	Budsjett inkl. endring 2018	Regnskap 2017
1001	Politisk ledelse	0	0	12 346
1201	Administrativ ledelse	1 294 000	1 271 000	1 739 439
1205	Informasjonstjeneste	295 667	7 020	721 533
1206	Andre fellesfunksjoner	1 414 000	1 492 000	1 250 545
1211	Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	2 305 000	2 189 000	2 114 897
1301	Administrasjonslokaler	1 705 000	1 874 700	1 736 628
2211	Drift av barnehageanlegg	3 111 000	2 849 000	2 814 215
2221	Drift av skoleanlegg	8 156 000	6 954 000	6 970 880
2311	Aktivitet barn og unge	0	79 000	-16
2322	Helsestasjon	0	0	178 967
2341	Aktivisering	20 000	114 000	321 165
2415	Rehabilitering/habilitering	22 000	22 000	-885
2542	Hjemmetjenester	4 000	4 000	2 268
2611	Institusjoner	5 618 000	5 603 000	5 539 093
2651	Boliger utenfor institusjon	-674 000	-743 000	-1 325 935
2652	Andre kommunale utleieboliger	4 784 000	4 656 939	3 382 073
2851	Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	120 000	130 000	127 574
2852	Ikke - kommunale veier	48 000	43 000	45 484
3031	Kart og oppmåling	506 000	1 331 000	972 995
3201	Kommunale jordbrukseiendommer og skoger	-76 000	-25 000	-91 091
3202	Annen kommunal eiendom	1 755 000	2 039 200	1 344 995
3320	Kommunale veier, miljø,trafikksikr. og parkering	8 852 000	9 354 169	11 603 484
3351	Kommunale park- og grøntanlegg	194 000	170 000	276 235
3352	Offentlige toaletter	349 000	284 000	435 927
3381	Brannforebyggende tjenester	1 315 000	1 066 000	1 336 671
3382	Feietjenester	-647 000	-378 000	-916 369
3391	Brann og ulykkesberedskap	8 407 000	8 501 000	7 185 955
3401	Vannforsyning eget vann	3 905 000	2 959 000	2 035 310
3451	Distribusjon av vann	-13 442 000	-12 317 000	-7 548 125
3501	Renseanlegg og slambehandling	4 978 000	3 271 000	5 536 438
3502	Private avløpsrenseanlegg	0	40 000	0
3531	Kloakknett	-11 958 000	-15 022 000	-15 102 910
3541	Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l.	908 000	-1 671 000	229 504
3551	Renovasjon	-634 000	-478 000	704 575
3701	Bibliotek m. filialer	27 000	7 000	0
3751	Museum	0	0	25 158
3811	Kommunale idrettsbygg- og anlegg	843 000	334 000	802 774
3857	Bygdearkiv	0	0	1 354
3861	Kulturhus/samfunnshus	3 823 000	4 277 000	3 765 265
	Sum	37 327 667	30 288 028	38 228 416

Vedtak i Kommunestyret sak 90/18

Kommunestyret vedtar Handlingsprogram og økonomiplan 2019-2022 med årsbudsjett 2019 med følgende spesifiseringer:

1. Skatt på inntekt og formue lignede ut i samsvar med de maksimalsatser Stortinget vedtar.
2. Kommunestyret vedtar med hjemmel i Eieendomsskattelova (esktl.) §§ 2, 3a) og 4 å skrive ut eiendomsskatt på alle faste eiendommer i kommunen fra 1.1.2019.
  - a. Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommene er 7 promille jfr. esktl. § 11 første ledd. Med hjemmel i eiendomsskatteloven § 12 differensieres satsene ved at den skattesats som skal gjelde for boliger og fritidseiendommer settes til 2 promille.
  - b. Eiendomsskatten skrives ut i to terminer, jfr. esktl. § 25 første ledd. Første termin med forfall 1.april og andre termin med forfall 1. oktober.
  - c. I medhold av eiendomsskatteloven § 7 bokstav a fritas bygg som eies av stiftelser eller organisasjoner som tar sikte på å gagne kommune, fylket eller staten. Med hjemmel i eiendomsskatteloven § 7 bokstav b fritas bygninger som har historisk verdi, det vil si vedtaksfredet etter kulturminneloven. Rådmannen gis fullmakt til å administrere dette.
3. Gebyr og betalingssatser vedtas slik de framgår i handlingsprogram og økonomiplan.
4. Utbytte fra Ustekveikja Energi AS forventes med 3,0 mill. kr pr år 2019-2022, jf. eierskapsmeldingen.
5. Årlig driftstilskudd til Hol kirkelige fellesråd utgjør kr. 6.450.000. Fra og med 2020 økes tilskuddet med kommunal deflator årlig. Tjenesteyting kr 335 000 er inkludert i tilskuddet.
6. Årlig tilskudd til Visit Geilo settes til 950 000 kr.
7. Tilskudd til stier og løyper legges inn med kr. 5 millioner per år i hele planperioden.
8. Hol kommune gir Kleivi Næringspark tilskudd på inntil 544.000 kr i 2019, 527.000 kr i 2020, 536.000 kr i 2021 og i 2022. Det forutsettes at Ål kommune bevilger tilsvarende beløp.
9. Årlig næringstilskudd 1.000.000 kr finansieres fra kraftfondet.
10. Omstillingsprosjektet avsluttes og evalueres av rådmannen innen 1.mai 2019, og sees opp mot innføring av stillingshjerner i kommunen. Rapporten må gi en god oversikt tiltak og delprosjekter samt prosjektets totale kostnader og effekter og legges frem til politisk behandling før sommeren 2019.
11. Velferdsmidler for ansatte i Hol kommune settes til kr. 150 000.
12. Det stilles garanti til Hol kirkelige fellesråd på inntil kr. 800 000 i 2022 for kjøp av orgel til Geilo kulturkirke.
13. Dagali og Skurdalen Oppvekstsenter, avd. Skurdalen barnehage gjenåpnes 1.august 2019 ref. vedtak i sak 35/18. Om det er kapasitet i Skurdalen til barna som per 1.8.2019 har tilbud i Dagali barnehage, overflyttes disse fra samme dato og avdelingen i Dagali stenges midlertidig. Det skal være lav terskel for gjenåpning.
14. Det avsettes kr 4 000 000 til spesialundervisning i skolen for 2019. Dette dekkes med 2,5 mill. kr fra disposisjonsfondet og 1,5 mill. kr fra ekstraordinære låneavdrag.
15. Ferietilskudd til barn og unge med nedsatt funksjonsevne settes til kr. 100.000,-.
16. Kr. 600 000 til velferdsteknologi i budsjett for HO fjernes. Det ligger flere poster i budsjettet til velferdsteknologi.

-
17. Scooter og vinterberedskap Hol brann- og feiervesen reduseres med kr. 135 000 til kr. 150 000,-
18. Traktor - Driftsavdelingen reduseres med kr. 500 000,- til kr. 1 000 000,-
19. Papirproduksjonen av «Slik har vi det i Hol» avsluttes. Innsparing kr. 70 000,-
20. Fjerne linjene med "Geilo barne- og ungdomsskole rehabilitering østfløy" (24Mkr i 2021) og "Basishall ved barneskolen" (38Mkr i 2022).
21. Lån til investeringsformål budsjetteres med en ramme på inntil 69.450.000 i 2019, 40.500.000 i 2020, 15.300.000 i 2021 og 12.000.000 kr i 2022, jfr. Budsjettskjema 2A.
- a. Alle investeringslån er serielån uten avdragsfri periode. Avdragstid på lån vedr. vann – og avløpssektoren er i henhold til levetid, dvs. 20 år på anlegg og 40 år på ledningsnett. Øvrige investeringslån har maksimal avdragstid på 30 år.
22. Budsjettert ramme for startlån for 2019 er 3,0 mill. kr. For perioden 2020-2022 er rammen 3,0 mill. kr. Avdragstid er 25 år.
23. Kommunal andel spillemidler – Geilo IL lyanlegg kunstgressbane bevilges i som tilskudd med inntil 350 000 kr 2019.
24. Kommunal andel spillemidler – Geilo IL ny asfaltert løype bevilges i som tilskudd med inntil 350 000 kr 2020.
25. Grendeutvalgene bevilges 10 000 kr i årlig, fast tilskudd og gis muligheten til å søke på prosjektmidler knyttet til kulturformål.
26. Rådmannen delegeres myndighet til å foreta budsjettjusteringer innenfor vedtatt investerings – og finansieringsramme.
27. Rådmannen delegeres myndighet til å balansere økonomiplanen 2019-2022 i tråd med de politiske vedtatte endringsforslag.
28. Rådmannen skal legge frem et forslag til stillingsinstruks og innhold for en stilling dedikert til næringsutvikling og bosetting til politisk orientering innen 1.mai 2019.
29. Rådmannen får i oppdrag å evaluere boplikten og hva slags fordeler og utfordringer denne har, samt hva slags effekt det vil ha om den fjernes.
30. Det skal sees på muligheter for at Vinn Hallingdal kan involveres i arbeidet med språk- og praksisarbeidsplasser for arbeidsinnvandrere.
31. Det skal utarbeides konkrete avtaler om tverrfaglig samarbeid mellom aktuelle etater og profesjoner involvert i forebyggende arbeid rettet mot barn og unge i skole og barnehage. Gjennom dette evne å koble inn de rette fagpersonene I en tidlig fase. Målsettingen er å senke behovet for spesialundervisning. Rådmannen orienterer kommunestyret om de aktuelle avtaler og system innen 1.mai 2019
32. Vi ønsker å se på gjenåpning av fritidsklubben evt. ungdomskafe på Geilo.
-

---

33. Dette kan bli et fint samlingspunkt for ungdommen i Hol Kommune, med mulig gjenåpning høsten 2019. Finansieringen kan tas innenfor rammen til Kultur og Oppvekst.

34. Prosjektering av ombygging østfløy Geilo skole, basishall og utvidelse av arealene til NTG utføres i 2019 og forberedes innarbeidet i HØP 2020-2023.

35. Det utarbeides budsjettdokumenter som er mer oversiktlige og inneholder mer detaljert informasjon om etatenes aktiviteter og økonomiske prioriteringer. Det skal foreligge beskrivelser av hva som inngår i etatenes ulike tjenesteområder, beskrivelse av hvordan økonomiske midler brukes til innenfor tjenesteområdene samt forklaring på endringer. Dokumentene må vise en tydeligere kobling mellom aktivitet og økonomi og inneholde vurdering av konsekvenser av foreslåtte økonomiske omprioriteringer.

36. Delegeringsreglement og årshjul evalueres i løpet av første kvartal 2019.

37. Tertialrapporter gjennomgås ved etatsvis orientering i utvalg for kultur og levekår og utvalg for plan og utvikling i tillegg til i formannskapet.

38. Utvalg for kultur og levekår og utvalg for plan og utvikling kommer med faglig uttale til rådmannens budsjettforslag (økonomiplan og handlingsprogram) før behandling i formannskapet.

39. Saker til årsmøte i frivilligsentralen drøftes i kommunestyret i forkant.

40. Tilskudd til private barnehager økes med kr 700 000. Midlene tas fra disposisjonsfondet.

41. Hol kommune gjeninnfører skolefrukt i alle skoler i kommunen. Frist for oppstart: Første halvdel av januar 2019. Utgiftene dekkes innenfor ramma til kultur og oppvekst.

Saksframlegg

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Formannskapet	08.11.2018	83/18
2 Formannskapet	22.11.2018	84/18
3 Kommunestyret	12.12.2018	90/18

HANDLINGSPROGRAM OG ØKONOMIPLAN 2019-2022 MED ÅRSBUDSJETT 2019

Saken avgjøres av:

Kommunestyret.

Vedlegg:

1. Økonomiplan 2019-2022 med årsbudsjett 2019. Rådmannens forslag 31.10.18.
2. Investeringsprosjekter med finansiering (oversikt).
3. Budsjett pr etat, sortert pr. tjeneste.
4. Fylkesmannen i Buskerud. Informasjon om Regjeringens forslag til statsbudsjett 2019.
5. Skatteoppkreveren i Hallingdal. Budsjett 2019.
6. IKT-budsjett 2019.
7. Handlingsprogram og øk. plan Hol kirkelige fellesråd.
8. Handlingsprogram 2019-2022. Formannskapets innstilling til kommunestyret. Lagt ut på høring 3. oktober-3. november 2018.
9. Høringsinnspill fra Visit Geilo.

Dokument i saken:

Handlingsprogram og økonomiplan 2019 -2022 med årsbudsjett for 2019.

Saksopplysninger:

Handlingsprogrammet er hjemlet i plan – og bygningsloven (pbl.) § 11-1 og utgjør den kortsiktige delen av kommuneplanens samfunnsdel. Den årlige rulleringen av handlingsprogrammet skal i henhold til pbl. § 11-4 gjøres offentlig i minst 30 dager før kommunestyrebehandling.

Formannskapet behandlet Handlingsprogrammet 2019-2022 i møte 27.09.18 og innstillingen til kommunestyret ble vedtatt lagt ut på høring i 30 dager.

Handlingsprogrammet 2019-2022 lå ute på høring i perioden 03.10.18-03.11.18. Hol kommune har mottatt ett høringsinnspill pr. 1. november. Se vedlegg.

Ifølge kommuneloven § 44 og 45 skal kommunestyret, på grunnlag av innstilling fra formannskapet, vedta årsbudsjett for påfølgende kalenderår og en rullerende 4-åring økonomiplan. Innstillingen til økonomiplan, med de forslag til vedtak som foreligger, skal legges ut til alminnelig ettersyn i minst 14 dager før den behandles i kommunestyret (kommunelovens § 44, punkt 7.)

Årsbudsjettet er en bindende plan for kommunens midler og anvendelse av disse i budsjettåret, jfr. Kommuneloven § 46. I bevilgninger til formål kan det likevel gjøres fradrag for tilhørende inntekter.

Kommunestyrets bevilgninger i årsbudsjettet er bindende for underordnede organer, jfr.

Kommuneloven § 47. De prioriteringer som ligger til grunn i handlingsprogrammet og økonomiplanen kan ikke fravikes i andre underordnede planer uten at konsekvensen er vurdert i forhold til føringer i disse dokumentene.

Handlingsprogrammet er bygget opp med de samme måltemaene som Kommuneplanens samfunnsdel. De prioriterte tiltakene og aktivitetene i handlingsprogrammet er forsøkt innarbeidet i årsbudsjettet og økonomiplanen. Det samme gjelder for regjeringens satsingsområder, og lovpålagte tjenester som ble presentert i statsbudsjettet.

Kommunestyret vedtar økonomiplan 2019-2022 med årsbudsjett 2019 ut fra de obligatoriske budsjettskjemaene 1 A og 2A og økonomiske oversikter for drift og investering. Budsjettskjema 1B og 2B er spesifikasjoner hvor vedtaket går på de enkelte sektorer/etater sine netto driftsrammer og på totalrammen på alle investeringsprosjekter. Økonomiplanen presenteres i faste 2019-kroner.

Forhold til overordnet plan:

Kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030, vedtatt i kommunestyret 20. juni 2018.

Økonomiske konsekvenser:

De økonomiske rammebetingelsene fra statsbudsjettet presenteres i økonomiplanen som eget kapittel. For Hol kommune er anslaget på *frie inntekter* totalt 270 mill. kr, der skatteanslaget er 179 mill. kr. Rammetilskudd er budsjettet med 90 mill. kr etter skatteutjevning.

For årsbudsjettet 2019 forutsettes det at det skrives ut *eiendomsskatt* med 2 promille for bolig – og fritidseiendommer, og 7 promille for næringseiendommer, nettanlegg og kraftproduksjonsanlegg. Det er budsjettet med totalt 60,2 mill. kr. i eiendomsskatt i 2019.

Inntekter fra *energisektoren* forutsettes i henhold til sikrede kraftinntekter fra konsesjons – og andelskraft som vist i planens side 5. Det er budsjettet med 33,3 mill. kr i kraftinntekter i 2019.

Nye investeringer er planlagt for 86,2 mill. kr inkl. mva. Av dette er 16 mill. kr selvkostfinansierte vann – og avløpsinvesteringer som dekkes inn gjennom gebyrer. 46,7 mill. kr er planlagt for prosjekt 143 trafikksikkerhetstiltak og t-kryss på øst – og vestsiden av Geilo skole – og idrettsområde. Det vises til økonomiplanen s. 5 og budsjettskjema 2B.

Lånegjelden forventes å være 441 mill. kr ved utgangen av 2018. Bruk av lånemidler er beregnet å være i størrelses orden 70 mill. kr for de planlagte investeringene. Trolig kan vel 5 mill. kr overføres fra tidligere ubrukte lånemidler, slik at nye låneopptak kan bli 65 mill. kr. I tillegg er det budsjettet med 3 mill. kr i låneopptak i Husbanken for viderefremidling av startlån. Det er planlagt avdragsutgifter for 23 mill. kr i kommunalbanken og 1,6 mill. kr i Husbanken i 2019, slik at netto økning i lånegjeld forventes å være 44 mill. kr i løpet av 2019. Det vil føre til at total lånegjeld kan øke til 485 mill. kr ved utgangen av 2019. Av dette utgjør lånegjeld for Kleivi næringspark 8,5 mill. kr ved utgangen av 2019.

Lånerenten er forutsatt å øke i løpet av 2019 ifølge prognoser fra Kommunalbanken. Det er budsjettet med 2,1 % lånerente i 2019. Dette vil utgjøre om lag 9,9 mill. kr i renteutgifter for eksisterende og nye låneopptak. Det er budsjettet med 13 mill. kr i 2020, og 15,2 mill. kr i renteutgifter i 2021 og 2022.

Disposisjonsfondets beholdning er 53,4 mill. kr pr. 2. tertial 2018. Det er ikke budsjettet med bruk av disposisjonsfondet i økonomiplanen. Avsetning til disposisjonsfond er budsjettet med 8 mill. kr i 2019. Med dette vil man være over målsetningen om at disposisjonsfondet er minst 10 % av brutto driftsinntekter.

Det er budsjettet med 1,4 mill. kr i bruk av *ubundet investeringsfond* i budsjettet, av forventet beholdning 1,6 mill. kr etter årsoppgjøret for 2018. side 17 av 17

Vurdering:

Rådmannens forslag til budsjett for 2019 er balansert med realistiske forventninger om driftsutgifter i 2019, og noe optimisme knyttet til kraftinntekter og inntekter fra eiendomsskatt på kraftverk. Skattelisterne for 2019 er ikke mottatt i kommunen pr. 1. november. Det er budsjettet med 3,1 % økning i lønns- og personalutgifter, som følger forventet lønnsvekst i 2019.

Netto driftsresultat er forventet å bli 0,6 % i 2019. Dette er lavere enn fylkesmannens anbefaling om 1,75 %. Det er budsjettert med 1,5 mill.kr i ekstra avdrag på lånegjeld, som kan justeres ned dersom det er nødvendig.

Netto lånegjeld er forventet å bli 64-65 % i 2019 etter nye låneopptak. Dette er over kommunens målsetning om 50 % i netto lånegjeld. Fylkesmannens anbefaling er at «langiktig gjeld må holdes på et forsvarlig nivå. Kommunen må i økonomiplanen synliggjøre en forsvarlig betjening av etablert og planlagt lånegjeld». Dette vurderes å være gjort i økonomiplanen.

Rådmannens innstilling:

1. Saken legges fram til videre behandling i formannskapet.
2. Formannskapet lager innstilling til årsbudsjett 2019 økonomiplan 2019 til 2022.
3. Formannskapets innstilling til økonomiplan legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret.

RETT UTSKRIFT

DATO 13.desember.2018